

OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E BOZKIR KAZASINDA İMAR VE BAYINDIRLIK FAALİYETLERİ

RECONSTRUCTION AND PUBLIC WORKS IN THE BOZKIR DISTRICT FROM THE OTTOMAN TO THE REPUBLIC PERIOD

Mustafa DURDU*

Makale Bilgisi

Başvuru: 2 Ekim 2023

Kabul: 7 Şubat 2024

Article Info

Received: October, 2, 2023

Accepted: February, 7, 2024

Öz

Bugün Bozkır, Konya iline bağlı bir ilçedir. İlçe merkezi de bu adla anılır. İlk Çağ'dan günümüze sırasıyla Isauria Vetus, Leontopolis, Siristad ve Bozkır adları ile anılan ilçe merkezi, önemli bir tarihi potansiyele sahiptir. Bu makalede, erişilebilirlik açısından kısmen kapalı bir görünüm veren Bozkır'daki imar ve bayındırlık faaliyetlerinin seyri Osmanlı'dan Cumhuriyet'e kısaca analiz edilmiştir. Özellikle XIX. yüzyıldaki Bozkır kaza merkezinin durumu, demografik yapısı, hane ve yol imar çalışmaları, kamu binalarının inşaa ve tamir süreçleri ile diğer imar faaliyetleri çalışmanın içeriğini oluşturmaktadır. Osmanlı devrinde işletmeye açılan maden sayesinde nüfusu artan ve ekonomik açıdan gelişen Bozkır kazasının merkezi olan Siristad kasabasının ortasında Çarşamba Çayı akar. Bu nehrin üzerinde yörenin en eski tarihi yapısı olan ve Selçuklu Köprüsü olarak da bilinen bir taş köprü yer almaktadır. Bu köprünün yanında bulunan cami ile mektep, medrese, rüşdiye ve hükümet konağı Bozkır'ın kent silüetini oluşturan temel unsurlarıdır. Günümüzde de mevcut olan caminin yapım tarihi XIX. yüzyıl gibi görünse de bunun bir tamir veya yeniden inşaa olduğu açıktır. Osmanlı devri boyunca Bozkır kaza merkezindeki zaviye ve mescitler de dinî yapılar içerisinde yer alan önemli binalardır. Hükümet konağı, XIX. yüzyıl sonlarında harap hâle gelmiştir. Bozkır İdare Meclisi, hükümet konağının yeniden yapılması veya tamir edilmesi için Konya valiliği ile iletişime geçmiştir. Ancak kapsamlı bir tamir yapılamamıştır. Askeri depo ve bazı eğitim kurumlarına ait binaların inşaa ve tamiri de tam olarak yapılamamıştır. II. Meşrutiyet devrinde ve Balkan savaşları esnasında bu talepler yinelenmiş, ancak araya giren harpler sebebiyle buna imkân kalmamıştır. Bu talepler büyük ölçüde Cumhuriyet devrinde gerçekleşmiştir. Bununla birlikte Bozkır- Alanya yolunun düzeltilmesi konusu bir daha gündeme gelmemiştir.

* Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi; Edebiyat Fakültesi; Tarih Bölümü; mustafa76durdu@hotmail.com; ORCID: 0000-0002-1555-0035; Karaman-Türkiye.

Bunun yerine Bozkır-Akseki yolu açılmıştır. Bu çalışmada genelde Osmanlı Arşivi ile kısmen Cumhuriyet Arşivi belgelerinden istifade edilmiştir. Bununla birlikte başka kaynaklardan da yararlanılmıştır. Makalede, geçmişle bağlantılı olarak Bozkır'ın günümüzdeki durumu hakkında da bazı analizler yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bozkır, Siristad, Osmanlı, Cumhuriyet, Bayındırlık.

Abstract

Today, Bozkır is a district of Konya province. The district center is also known by this name. The district center, which has been called Isauria Vetus, Leontopolis, Siristad and Bozkır from the ancient times to the present day, has an important historical potential. In this article, the course of reconstruction and public works activities in the Bozkır, which appears partially closed in terms of accessibility, has been briefly analyzed from the Ottoman Empire to the Republic. Particularly, the status and demographic structure of the Bozkır district center in the nineteenth century, household and road development works, construction and repair processes of public buildings and other public works activities constitute the content of the study. Çarşamba Stream flows in the middle of the town of Siristad, which is the center of the Bozkır district, whose population increased and developed economically thanks to the mine opened during the Ottoman period. There is a stone bridge over this river, which is the oldest historical structure in the region and is also known as the Seljuk Bridge. The mosque, school, madrasah, junior high school and government mansion located next to this bridge are the basic elements that make up the city silhouette of Bozkır. The construction date of the mosque, which still exists today, is considered to be the nineteenth century, but it is clear that it was a repair or reconstruction. During the Ottoman period, the zawiya and masjids in the Bozkır town center were also important religious buildings. The government office fell into disrepair in the late nineteenth century. Bozkır Administrative Council contacted the Konya governorship to rebuild or repair the government office. However, a comprehensive repair could not be made. The construction and repair of buildings belonging to military warehouses and some educational institutions could not be fully completed. These demands were repeated during the constitutional monarchy period and the Balkan wars, but this was no longer possible due to the intervening wars. These demands were largely realized during the Republic period. However, the issue of fixing the Bozkır-Alanya road was not brought up again. Instead, the Bozkır-Akseki road was opened. In this study, documents from the Ottoman Archive and partly from the Republic Archive were used. However, other sources were also used. The article also includes some analyzes about the current situation of Bozkır in relation to the past.

Key Words: Bozkır, Siristad, Ottoman, Republic Period, Public Works.

Giriş

Konya vilayetine bağlı Bozkır kazası ve özellikle kaza merkezi olan ve Osmanlı devri boyunca Siristad olarak bilinen kasaba/kent, tarihsel açıdan

önemli bir merkezdir. XVIII. yüzyılda işletmeye açılan maden ocağı sayesinde gelişen kasabanın kamu binaları, zaman içinde bakıma muhtaç hâle gelmiştir. Özellikle XIX. yüzyıl sonlarında Bozkır halkı, bazı bayındırlık faaliyetlerini kendi çabaları ile gerçekleştirmiştir. Kasabanın o günkü hâli ve yapılması gerekenler, halkın tepkisi ve bürokrasinin tutumu bu çalışmada ele alınmıştır. Çalışma temelde Osmanlı dönemi ve Cumhuriyet dönemi olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Özellikle kamuya ait binaların inşa ve tamir süreçleri ile yol yapım ve tesviye çalışmalarının tarihsel seyri çalışmanın mihenk noktasını oluşturmaktadır. Burada Osmanlı Arşivi belgeleri diğer kaynaklarla kıyaslanarak ele alınmıştır. Günümüzdeki Bozkır'ın durumu da eleştirel açıdan ele alınmış ve bir durum tespiti yapılmıştır. Ana konuya geçmeden önce giriş kabilinden Bozkır hakkında genel bir çerçeve çizmek doğru bir yaklaşım olacaktır. Bu noktada Bozkır'ın coğrafi özellikleri ve tarihçesi de bu kapsamda ele alınacaktır.

I. Bozkır'ın Coğrafi Özellikleri

Bugün Konya iline bağlı Bozkır ilçesi, “37°11' kuzey enlemi ile 32°15' doğu boylamı arasında” konumlanmıştır. Bozkır şehri, Çarşamba Çayı'nın iki yamacına kurulmuş olup Konya il merkezine 129 km uzaklıktadır. Şehrin deniz seviyesinden ortalama yüksekliği 1.125 metredir. Konya iline bağlı Çumra, Güneysınır, Akören, Hadim ve Ahırlı ile sınırdış olan Bozkır ilçesi, Antalya ilinin de komşusudur. İlçe genelinin toplam yüz ölçümü 1.098,5 km² olup güney kesimde Toros Dağlarının en yüksek zirveleri yer alır.¹ İç Anadolu ile Akdeniz arasındaki güzergâhlardan biri olan Bozkır ilçesinde, Çarşamba Çayı'ndan başka Göksu Nehri'nin bazı kolları ile Eğrigöl, Sarot (Sariot) Gölü ve Dipsiz Göl gibi önemli su rezervleri bulunur. Bozkır bölgesi ormanlık sahaları da içerisinde barındırır. Dağ silsilesi genelde ormanlarla kaplıdır. Bu ormanlarda bulunan ağaç türleri; meşe, çam, köknar, ardıç, sedir, dişbudak ve şimşirdir.² Bununla birlikte özellikle kuzey bölgesi dağlarında meşe ve ardıç baskın ağaç türlerindedir. Burası aynı zamanda taşlık bir sahadır.

Bozkır ilçesinin iklim özellikleri Konya'dan kısmen farklıdır. Türkiye'de bölgelere göre farklılıklar arz eden iklim tipleri çoğu zaman aynı bölgede bile değişkenlikler göstermektedir. Bozkır her ne kadar karasal iklimin hüküm sürdüğü İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan Konya'ya bağlı olsa da iklimsel açıdan Akdeniz iklimi ile karasal iklim arasındaki geçiş bölgesinde yer alır. Bundan dolayı, “Akdeniz geçiş bölgesi”nde bulunan Bozkır'ın iklimine

¹ *Bozkır İlçe Raporu*, Haz. Mevlâna Kalkınma Ajansı, Konya 2014, s. 2.

² Hasan Bahar, “Antik Dönemde Bozkır Jeopolitiği”, *Uluslararası Sempozyum: Geçmişten Günümüze Bozkır (06-08 Mayıs 2016)*, Bildiri Kitabı, ed. Hasan Bahar vd. SÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yay., Konya 2016, s. 2.

“*bozulmuş Akdeniz iklimi*” denmektedir. Yani kışlar Akdeniz iklimine göre daha sert, yazlar ise fazla kurak değildir.³ Merkezi Konya’da bulunan Meteoroloji 8. Bölge Müdürlüğü’ne bağlı gözlem şebekesi içerisinde Bozkır’da 18489 numaralı Otomatik Meteoroloji Gözlem İstasyonu bulunmaktadır. Bu istasyon, bünyesinde bulunan sensörler vasıtasıyla Bozkır’daki rüzgâr, sıcaklık, nem ve yağışın ölçümlerini yapmaktadır.⁴ Ülkemizi, hatta bütün dünyayı etkisi altına alan iklim değişikliği doğal olarak Bozkır için de bir tehdittir. Dolayısıyla kuraklık ve artan sıcaklıklar içme ve kullanma sularını da doğrudan etkilemektedir.⁵

II. Antik Dönemden Osmanlı’ya Bozkır

Bozkır, antik dönemde İsauria bölgesinin merkeziydi. Bugünkü Bozkır, Hadim, Taşkent ve Seydişehir ilçelerinin bulunduğu bölgenin adı olan İsauria’nın başkenti, Bozkır şehri yakınlarında bulunan ve Zengibar Kalesi de denilen İsauria Nova idi.⁶ Bozkır ilçe merkezine 20 km uzaklıktaki Hacılar ile Ulupınar’ın arasında bulunan İsauria Antik Kenti (Zengibar Kalesi), 1600 metre yükseklikteki bir tepe üzerinde yer almaktadır.⁷ Aslında burası Yeni İsauria (Isauria Nova) kentiydi. Eski İsauria (Isauria Vetus) olarak bilinen yer ise bugünkü Bozkır ilçe merkeziydi. Helenistik dönemde Makedonya Kralı İskender’in hakimiyeti altına giren Eski İsauria, Roma devrinde Kilikya Eyaleti içerisinde yer almıştır. Kilikya Valisi P. Servilius Vatia, Roma’ya isyan eden ve sürekli karışıklıklar çıkaran İsaurlılara bir sefer düzenlemiştir. Böylece Eski İsauria olarak bilinen bugünkü Bozkır şehrinde MÖ 78’de yapılan harpte Romalılar galip gelmiştir. Bu savaştan sonra İsaurlular, bugünkü Zengibar Kalesi’nin bulunduğu yere İsauria Nova’yı kurmuşlardır. İsauria bölgesi, MS III. yüzyıldan itibaren Roma İmparatorluğunun müstakil bir eyaleti olmuştur. İsauria Vetus (Eski İsauria) olarak bilinen Bozkır şehri ise IV. yüzyıldan itibaren Leontopolis (Arslanlar Şehri) olarak anılmaya başlamıştır.⁸

Doğu Roma İmparatorluğu sınırları içerisinde kalan Bozkır ve çevresi, 1071’den sonra Türkler tarafından fethedilmiştir.⁹ Fetihten sonra Türklerin

³ Nazmiye Özkan, *Bozkır İlçe Merkezi’nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Konya 2010, s. 8-9.

⁴ <https://konya.mgm.gov.tr/istasyonlar.aspx>, (Erişim Tarihi: 17.05.2023).

⁵ *Bozkır İlçe Raporu*, Haz. Mevlâna Kalkınma Ajansı, Konya 2019, s. 25.

⁶ Hasan Bahar, “Konya Çevresi Tarih Araştırmaları-1: Hititlerden Romalılara Kadar İsauria Bölgesi”, *SÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, S. 9-10 (1994), s. 219.

⁷ Savaş Altun-Özge Altun, “İsauria Antik Kenti Ostotekleri”, *SÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 36 (2016), s. 498.

⁸ Mustafa Yılmaz, “Bozkır, Helenistik ve Roma Çağı”, *Konya Ansiklopedisi*, C. 2, Konya Büyükşehir Belediyesi Yay., Konya 2011, s. 173-174.

⁹ Hamit Şafakçı, *Bozkır’da Madencilik (1776-1839)*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya 2013, s. 10.

iskân ettiği Bozkır'ın merkezi olan kasaba, Selçuklular ve Karamanoğulları devrinden itibaren Siristad olarak anılmıştır. Bu bölge, 1398'de Osmanlı Devleti'nin idaresine geçmiştir. Ancak Ankara Savaşı'ndan sonra tekrar kurulan Karamanlı Beyliği, Bozkır'ı tekrar ele geçirmiştir. Bölgeye 1475'ten sonra Osmanlı Devleti kesin olarak hâkim olmuştur.¹⁰ “Bozkır” isminin, bölgeyi yöneten Bozkır Bey'den geldiği düşünülmektedir. Bozkır Bey, XIV. yüzyılda Selçuklular veya büyük bir ihtimalle Karamanoğullarının bölgeyi yöneten bir valisi olmalıdır. Buna göre Bozkır adı, başlangıçta merkezi Siristad olan coğrafi bölgenin adı olmuştur.¹¹

Osmanlı Devleti tarafından Karamanoğullarından alınan ve Bozkır'ın da içerisinde yer aldığı Beyşehir ve Akşehir bölgesi, ilk olarak Anadolu eyaletine bağlanmış, daha sonra 1468-1512 yılları arasında kurulduğu belirtilen Karaman eyaletine dahil edilmiştir.¹² II. Bayezid devrinde Beyşehir sancağına bağlanan Bozkır, sancak içerisinde yer alan Seydişehir kazasının bir nahiyesi konumundaydı. Bu devirde de Bozkır nahiyesinin merkezi, bugünkü Bozkır şehri olan Siristad idi. XVII. asırda kaza statüsüne geçirilen Bozkır'a 1642 yılında 35 köy tabidir. Bölgede 1776'da açılan maden ocağı ile birlikte Bozkır kazası Maden-i Hümayun Emaneti'ne bağlanmıştır.¹³ Böylece Bozkır Madeni Emaneti'nin idare yeri Siristad kasabası/köyü olmuştur. Madenin açılması ile birlikte Siristad'a pek çok tüccar ve özellikle Gümüşhane'den madenci aileleri gelip yerleşmiştir. Zamanla Keban ve Ergani madenlerinden de Müslüman ve gayrimüslim madenci aileleri Siristad'a iskân edilmiştir. Bu durum Siristad'da dükkân sayısının ve diğer imar faaliyetlerinin artmasına sebep olmuştur. Maden emininin ikamet edecekleri bir konak da inşa edilmiştir. Maden sayesinde Bozkır'ın nüfusu artmış ve bayındırlık faaliyetleri de çoğalmıştır. Bu dönemde Bozkır merkezinde, maden emini konağından başka han, hamam ve cami ile birlikte Maden Emini Mehmed Fazlullah'ın yaptırdığı dört adet çeşme bulunuyordu. Böylece maden sayesinde Bozkır daha mamur bir kasabaya dönüşmüştü.¹⁴ Ancak maden ocağı sonradan kapatılmıştır. 1873 yılı verilerine göre Bozkır'da daha önce işletilen madenden gümüş elde edilmiş ise de kazancı masraflarını karşılamadığı için maden terk edilmiştir¹⁵. 1885 yılı salnamesinden anlaşıldığına göre adı geçen gümüş madeni Dedem köyü

¹⁰ Barış Sarıköse, “XIX. Yüzyıl Bozkır Ticaretinde Gayr-i Müslim Tüccarlar”, *Uluslararası Sempozyum: Geçmişten Günümüze Bozkır (06-08 Mayıs 2016), Bildiri Kitabı*, s. 384.

¹¹ Mustafa Yılmaz, “Bozkır, Selçuklu ve Osmanlı Dönemi”, *Konya Ansiklopedisi*, s. 174.

¹² Doğan Yörük, “Karaman Eyaletinde Osmanlı Timar Düzeninin Tesisi (1483)”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 25, S. 40 (2006), s. 180.

¹³ Mehmet Yılmaz, “XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Bozkır Kazasında Nüfus Hareketleri”, *Uluslararası Sempozyum: Geçmişten Günümüze Bozkır (06-08 Mayıs 2016), Bildiri Kitabı*, s. 1374.

¹⁴ Şafakçı, 2013, s. 75-78.

¹⁵ *Konya Vilayeti Salnamesi*, Def'a 6, Konya Vilayeti Matbaası, Konya 1290, s. 99.

civarındaydı. Buradan çıkarılan mineraller Siristad kasabasına götürülerek imal olunuyordu¹⁶. Bozkır'da başka maden rezervleri de bulunmaktadır. Son yapılan araştırmalara göre bölgede eskiden beri var olan kurşundan başka barit ve çinko yatakları da tespit edilmiştir¹⁷.

A. Bozkır'da Yerleşim ve İmar Faaliyetleri (1800-1922)

I. Nüfus Hareketleri, Bayındırlık ve İmar Faaliyetleri

Bozkır'da bulunan maden sayesinde artan bayındırlık faaliyetleri, XIX. yüzyılda da devam etmiştir. Yüzyılın başlarına kadar olan dönemde madenden çeşitli cevherler çıkarılmıştır. Bozkır'da çıkarılan bu madenlerden olan kurşun Alanya'ya nakledilmiş ve oradan gemilerle İstanbul'a yollanmıştır. Bu nakil işinde Alanya mutasarrıfları görevlendirilmiş olsa da zamanla bu işi aksattıkları görüldüğü için bu konuda bazı değişiklikler yapılmıştır. Alanya Mutasarrıfı Seyyid İbrahim Paşa ile Alanya kadısı ve Alanya Subaşı Seyyid Hasan'a gönderilen 1801 tarihli bir hüküm belgesine göre, Mutasarrıfın memleket işleri ile ancak uğraşabilmesi sebebiyle Bozkır madeninden elde edilen kurşunun Alanya iskelesine taşınıp oradan gemilere yüklenmesi işine nezaret etmek üzere Alanya hanedanından Subaşı Seyyid Hasan görevlendirilmiştir.¹⁸ Bu durum, Bozkır madeninin devlet tarafından ne denli önemsendiğinin bir göstergesi olsa gerektir. Ayrıca Bozkır ile Alanya'nın ekonomik ilişkilerinin de maden sayesinde arttığını anlıyoruz.

Bayındırlık faaliyetleri, nüfus ile orantılı olarak gelişim kat etmiştir. Bu dönemde Bozkır kaza merkezinde gayrimüslim nüfusun da yaşadığı görülmektedir. XIX. yüzyılda Beyşehir sancağına bağlı Bozkır kazasının merkezi olan Siristad kasabasında, Hicrî 1252 (1836-1837) yılına ait reaya defterine göre 27 hane gayrimüslim yaşamaktadır. Gayrimüslim hane reislerinin 1'i papaz, 3'ü tüccar, 1'i kasap, 1'i pabuççu, 2'si çömlekçi, 16'sı maden işçisi (nefer-i maden), 2'si usta (muhtemelen maden ustası)dır. Bir hane reisinin de mesleği belirtilmemiştir.¹⁹ Aynı sene Siristad kasabasında yaşayan Müslüman hane sayısı 160, toplam erkek nüfus sayısı da 363'tür. Adı geçen nüfus defterinde Siristad'da yaşayan gayrimüslimler Millet-i Hristiyan ve Tâife-i Ma'denciyan olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Buna göre Siristad kasabasındaki madenci olmayan Hristiyanlar 6 haneden ve 13 erkek nüfustan oluşmaktadır. Madenci gayrimüslimler ise 21 haneden ve 45 erkek nüfustan müteşekkildir.²⁰ Buna göre Bozkır merkezinde toplam 27 hanede 58 gayrimüslim erkek nüfus mevcuttur. Şu

¹⁶ *Konya Vilayeti Salnamesi*, Def'a 18, Konya Vilayeti Matbaası, Konya 1302, s. 71.

¹⁷ *Konya İli 2021 Yılı Çevre Durum Raporu*, Haz. Konya Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Çed ve Çevre İzinlerinden Sorumlu Şube Müdürlüğü, Konya 2022, s. 1.

¹⁸ *C. DRB*. 43-2141.

¹⁹ *NFS.d.* 7363.

²⁰ *NFS.d.* 3316.

durumda, Bozkır kasabasındaki gayrimüslimlerin çoğunluğu maden dolayısıyla orada ikamet edenlerden oluşmaktadır.

1845 yılı temettüat kayıtlarına göre Bozkır kazası merkezi olan Siristad köyünde toplam 27 hane Rum nüfusu yaşamaktadır. Bunlardan ikisi aslen Konyalı olup misafir olarak birkaç yıl önce Siristad'a gelmişlerdir. Bunlardan biri nalbant diğeri de tüccardır. Siristad'da evleri yoktur. Bunun dışında kalan 25 hanede mukim yerli Rum azınlık yaşamaktadır. Bu 25 hane reisinden 3'ü çerçi, 9'u amele, 1'i kalaycı, 1'i terzi, 1'i terzi çırağı, 2'si dülgör, 6'sı tüccardır. Bir hane reisinin de kadın olduğu görülmektedir. Yerli olan Rumlardan 6 hane reisi hariç diğerlerinin evlerinden başka emlakı yoktur. Tüccar olan 2 hane reisinin 3'er dükkânı, 2 hane reisinin 2'ser dükkânı, bir hane reisinin de 1 dükkânı bulunmaktadır. Amelelik yapan bir hane reisinin de evinden başka emlak olarak 1 dükkânı bulunmaktadır²¹.

1840 yılı temettü tahrirlerine göre Bozkır kazasının merkezi Siristad kasabasında 3 kepenkli kahve dükkânı, 2 duhancı (tütün) dükkânı, 1 berber dükkânı, 1 saraç dükkânı, 1 bakırcı dükkânı, 1 kalaycı dükkânı, 1 nalbant dükkânı, 2'si harap hâlde 3 demirci dükkânı ve 2 su değirmeni bulunmaktadır. Kasabada kavaf da mevcuttur.²² Bu saydığımız dükkânlar, cami, mescit, zaviye ve mekteplerle beraber Bozkır'ın kent silüetini oluşturmakta, sosyal hayatın canlı tarafını yansıtmaktadır. 1872 yılı kayıtlarına göre Siristad'da toplam 52 adet dükkân mevcuttur. Kasabanın ortasından geçen Çarşamba Çayı'nın üzerinde 1 adet kârgir köprü ile kasaba dışında 2 adet ahşap köprü yer almaktadır²³. Dükkânlar içerisinde tüfek ve tabanca imalathanelerinin olması da pek muhtemeldir. Çünkü 1876 yılı verilerine göre Bozkır kaza merkezinde kaliteli tüfek ve tabanca imal edilmektedir²⁴. Tanzimat'tan sonraki idari yapılanmada Bozkır, Konya livasının bir kazası durumundadır. Konya vilayetinin 1868'de yayınlanan ilk salnamesinde belirtildiğinde göre, Konya sancağına bağlı Bozkır kazasının kaymakamı Hüseyin Efendi, naibi Ahmed Tefik Efendi, müftüsü Ali Rüşdi Efendi, mal ve tahrirat müdürü Mustafa Efendi, sandık emini de gayrimüslimlerden Dimitri Efendi'dir. Bu tarihte Bozkır kazasında Meclis-i İdare ile Meclis-i Deavi de bulunmaktadır. Kaza genelindeki toplam mahalle ve köy sayısı 59, Müslim nüfusu da 11703'tür²⁵.

1885 yılı itibariyle Bozkır kazasında kaymakam, naip, müftü, mal müdürü, tahrirat kâtibi, tapu kâtibi, nüfus memuru ve sandık emini ile Meclis-i İdare,

²¹ ML.VRD.TMT.d. 9892.

²² Ramazan Tosun, *1256 (1840) Tarihli Bozkır Temettüat Defteri*, Palet Yay., Konya 2013, s. 12-13.

²³ *Konya Vilayeti Salnamesi*, Def'a 5, Konya Vilayeti Matbaası, Konya 1289, s. 91.

²⁴ *Konya Vilayeti Salnamesi*, Def'a 9, Konya Vilayeti Matbaası, Konya 1293, s. 103.

²⁵ *Konya Vilayeti Salnamesi*, Def'a 1, Konya Vilayeti Litografya Matbaası, Konya 1285, s. 43, 90.

Meclis-i Beledi, Mahkeme-i Bidayet, Meclis-i Maarif, Evkaf Komisyonu, Aşar ve Ağnam İdaresi, Ticaret Odası, Ziraat Odası, Tahrir-i Vergi Komisyonu ve Menafi Komisyonu yer almaktaydı. Bu tarihte kazanın tek nahiyesi de Belviran idi. Kaza nefsine 59, Belviran nahiyesine de 35 köy bağlıydı. Kaza genelinde bulunan 7883 hanede 19290 nüfus yaşamaktaydı²⁶.

II. Bozkır Hükümet Konağı

Hükümet konağı olarak tanımlanan bina türleri Tanzimat'la birlikte oluşturulan modern kent planlamasının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu tarihten önce özellikle taşra idarecileri kiraladıkları konaklarda kendi kapı halkları ile ikamet ederler ve devlet işlerini buralarda görürlerdi²⁷. Tanzimat'tan sonra vilayetlere yeni üsluplarda, Avrupa taklidi hükümet konakları yapılmaya başlandı. Şehrin meydanına yapılan bu hükümet konakları, içerisinde barındırdığı daireler bakımından kapsamlıydı ve bünyesinde adliye (nizamiye mahkemeleri), zaptiye, nafia, ziraat, ticaret ve maarif müdürlükleri gibi birimler yer alıyordu. Bu hükümet konaklarının mimarları ve ustaları muhtemelen bölge ahalisindendi.²⁸ II. Abdülhamid'in 25 cülus yıldönümünde pek çok kamu binasının açılışı yapıldı. Aynı tarihte 77 adet hükümet konağı inşa ve tamir edilmişti. Bu tarihten sonra da kaza merkezlerine varıncaya kadar pek çok hükümet konağı yapılmıştır.²⁹

XIX. yüzyılın son çeyreğinde Bozkır kazasının merkezi olan Siristad kasabasında da bir hükümet konağı bulunmaktadır. Bu resmî binanın ne zaman yapıldığı tespit edilememiştir. Osmanlı Arşivi kayıtlarında tamir ve yeniden yapımı ile ilgili belgeler bulunmaktadır. Bu belgeler de Sultan II. Abdülhamid'in saltanatının ilk senelerine tekabül etmektedir. Buna göre adı geçen binanın daha eski bir tarihte inşa edildiği düşünülmektedir. Bozkır Kaymakamlığının hazırladığı bir mazbataya göre, bu konağın bazı yerleri yıkılmaya yüz tutmuş, bazı bölümleri de adeta harabeye dönmüştür. Hükümet konağında bulunan 12 ayak uzunluğunda ve 10 ayak genişliğinde tek odadan oluşan bir hapisane bulunmaktadır. Oysa bu yeterli görülmemiştir. Çünkü suçlular adeta hükümet dairesinde beklemekteyler. Ayrıca hükümet dairesinde bulunan zaptiye neferleri de geceleyecekleri yerleri olmadığı için perişan durumdadırlar. Bozkır İdare Meclisi, yeniden iki oda hapisane ile zaptiye neferlerinin kalacakları bir koğuş ve hayvanları için bir ahır ve samanlığın yapılmasına yönelik keşif yaptırmıştır. Bunun için tahmini bedel 7000 kuruş

²⁶ *Konya Vilayeti Salnamesi*, Def'a 18, Konya Vilayeti Matbaası, Konya 1302, s. 68-71.

²⁷ Nurcan Yazıcı, "Amasya'daki Hükümet Konağı Binaları", *Sanat Dergisi*, S. 18 (2010), s. 93.

²⁸ Güven Birkan-İlber Ortaylı, "Söyleşi: Osmanlı'dan Bugüne Hükümet Konakları", *Mimarlık Dergisi*, S. 5 (1984), s. 4-6.

²⁹ Rahşan Toptaş, "Bergama Hükümet Konağı Örneğinde II. Abdülhamid Dönemi Hükümet Konakları", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 9, S. 47 (2016), s. 412.

olarak öngörülmüştür. Durum mazbata ile Konya vilayetine bildirilmiştir³⁰. Adı geçen mazbatada bu paranın mahallî belediye varidatından tesviye edilmesi için izin istenmektedir. Konu, Konya vilayetinin Dahiliye Nezaretine gönderdiği Aralık 1878 tarihli yazı ile merkeze bildirilmiştir. Konya'dan gelen bu talep, Şura-yı Devlet'te görüşülmüştür. Şura-yı Devlet'in görüşüne göre, Devlet ve vakıf binalarının onarım ve inşasıyla ilgili olarak 31 Temmuz 1877 (20 Receb 1294) tarihinde yayınlanan nizamnameye göre 5000 kuruştan fazla olan inşaat ve tamir masrafları için vilayetler tarafından hazırlanan keşif defteri ve detaylı izahat merkeze bildirilmelidir. Oysa Konya vilayetinden gelen yazılar bu kurala uymadığı için Şura-yı Devlet adı geçen talebi reddetmiş ve ayrıntılı malumat ve keşif defteri talep etmiştir³¹.

1881 yılına gelindiğinde, Bozkır Hükümet Konağı adeta oturulamayacak hâle gelmişti. Tamir edilmesi de mümkün değildi. Dolayısıyla yeniden inşa edilmesi gerekmekteydi. Neticede vilâyetten gelen emir doğrultusunda yeniden yapılması düşünülen hükümet konağının keşif ve krokisi kasabada bulunan ustalara yaptırılmıştır. Bozkır Kaza İdare Meclisinin hazırladığı 11 Haziran 1881 tarihli mazbataya göre, yeniden yapılması düşünülen hükümet konağı ile mahpushane, ahır ve samanlığın toplam maliyeti 65.000 kuruştur. Osmanlı maliyesinin sıkıntıda olduğunu bilen kaza yetkilileri, bu inşaat için kaza dâhilinde ancak 2-3 kişinin yardım edebileceğini söyleyerek gerekli miktarın tesviyesini talep etmişlerdir. Aslında iki ayda bitirilmesi hesaplanan inşaatın başlaması, bürokratik prosedüre takılmış ve sonbahar mevsimi gelmiştir. Bundan dolayı, hükümet konağının yenilenmesi işinin bahara kalacağını düşünen Bozkır İdare Meclisi, kışı geçirmek üzere kasabada bulunan rüşdiye mektebinin hükümet konağı olarak tahsis edilmesi için harekete geçmiştir. Ancak adı geçen rüşdiye mektebi de tamire muhtaç durumdadır. Kasabada bulunan ustalara keşfi yaptırılan mektebin 800 kuruş keşif bedeli olduğu belirtilmiştir. Ardından hemen tamirine başlanmıştır. Rüşdiye mektebindeki öğrenciler de kasabada bulunan başka bir dershaneye sevk edilmiştir. Durum, Bozkır Kaymakamı Ahmed Fethi Bey'in başkanlığındaki Kaza İdare Meclisi üyelerinin tertip ettikleri mazbata ile Konya vilâyetine bildirilmiştir.³²

Hükümet konağının tamir ve yahut yeniden yapılması işi 1902 yılına kadar tam olarak çözülememiştir. 1902 yılı başlarında Bozkır hükümet konağının tamir ve mefruşat masrafı ihale ile mi yoksa emanet usulü ile mi tamir ettirileceği hâlâ tartışma konusu olmuştur.³³ Ağustos 1902'de Bozkır hükümet

³⁰ ŞD. 1705-3.

³¹ ŞD. 1705-3.

³² ŞD. 1706-25.

³³ DH. MKT. 2594-84.

konağının tamiri ile arka tarafında bulunan zaptiye koğuşu, ahır ile kadın ve erkek tevkifhanesinin yeniden inşa edilmesine karar verilmiştir. Emanet usulü ile yapılacak inşaatın keşfedilen maliyeti 22.704,5 kuruştur.³⁴ Bu kararın iradesi de ancak 1902 sonbaharında alınabilmiştir.³⁵ Ancak bu mesele 1910 yılına kadar sürüncemede kalmıştır. Harap hâlde bulunan hükümet konağındaki evrak ve defterlerin yağmurdan zarar görme tehlikesi artınca yazışmalar devam etmiştir. 1910 yazında Bozkır'dan gelen keşif defteri Maliye Nezareti birimlerinde incelenmiştir. Emlâk-ı Emiriyye Mühendisi Hasan Bey, keşif defterinin numuneye uygun olmadığı için iade edilmesine ve fenne uygun bir keşif defterinin tanzim edilip gönderilmesine yönelik görüş bildirmiştir.³⁶ Yıllar geçmesine rağmen tamir işi bir türlü yapılamamıştır. Bunda maliyenin zor durumda olması da etkili olmuştur. Ekim 1913'te Bozkır İdare Meclisi'nin tanzim ettiği mazbataya göre, yapıldığı günden beri tamir yüzü göremeyen hükümet konağının tamirat işinin seneye kalacağı belirtildikten sonra hiç olmazsa işlerin aksamaması için hükümet konağının aktarma işinin yapılması ve kirişlerinin değiştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bozkır Belediyesi tarafından yapılan keşfe göre hükümet konağının sadece aktarma ve kirişlerinin değiştirilmesi işi için 4.260 kuruşa ihtiyaç vardır. Para vilâyet vasıtasıyla Maliye Nezaretinden talep edilmiştir. Fakat 1914 yılı Şubat ayında Maliye Nezareti, keşif defterinin hatalı olduğunu beyan ederek yenilenmesini istemiştir.³⁷ Bütün bunlara rağmen Bozkır'daki hükümet konağının tamiri işi yılan hikayesine dönüşmüş ve bir türlü yapılamamıştır. Konya vilâyetinden Maliye Nezaretine gönderilen 10 Kasım 1919 tarihli yazıya göre Bozkır Kaymakamlığı, hükümet konağının ve helalarının tamiri için gerekli paranın belirlenmesi amacıyla iki keşif defteri hazırlatmıştır. Buna göre daha önce de belirtildiği gibi, hükümet konağının tamir bedeli 22.800 kuruş, helalarının tamir bedeli de 13.500 kuruş olarak tespit edilmiştir. Ancak Maliye Nezareti birimlerinde yapılan analizler sonucunda keşif defterlerinin fenni şartlara uygun olarak hazırlanmadığı ve noksanlarının olduğu belirtilmiştir. Bunun üzerine noksanlar giderilerek Maliye Nezaretine tekrar gönderilmiştir. Maliye Nezareti birimlerinde hazırlanan Haziran 1920 tarihli raporda, her iki keşif defterinin de fenni şartlara uygun olmadığı ve pek çok hataları bulunduğu vurgulanmış ve evraklar düzeltilmesi için Konya'ya iade edilmiştir.³⁸ Bütün bunların sonucu olarak diyebiliriz ki Bozkır'da bulunan hükümet binası yapıldığı günden beri hiç tamir edilmemiş ve Cumhuriyet devrine harap hâlde girmiştir. Maliyenin kötü durumda olması, savaş ve

³⁴ ŞD. 2720-6.

³⁵ BEO. 1932-144897.

³⁶ ML. EEM. 817-63.

³⁷ ML. EEM. 1047-14.

³⁸ ML. EEM. 1336-18.

mütareke ortamında tamir bedelinin karşılanamaması gibi sebeplerin bunda etkili olduğunu söyleyebiliriz.

III. Dinî Yapılar ve Eğitim Müesseseleri

Bozkır'da dinî yapılardan olan ve Karamanoğlu İbrahim Bey tarafından Şeyh Musa ve çocukları için XIV. yüzyılda yaptırılan zaviye, Osmanlı devrinde de işlevini devam ettirmiştir. Şeyh Musa Zaviyesi, günümüze ulaşmamıştır.³⁹ XIX. yüzyılın ikinci yarısındaki kayıtlara göre Bozkır merkezinde evliyadan Ali Efendi, Musa Efendi ve Nuh Efendi'nin metfun olduğu belirtilmektedir⁴⁰. Adı geçen Şeyh Musa Zaviyesi'nde bahsedilen Musa Efendi bu zat olmalıdır. Bu zaviyeden başka Halil Bey Zaviyesi olarak bilinen başka bir zaviye daha mevcuttu. Ayrıca Bozkır'da 1780'lere kadar Siristad Camisi veya İdris Efendi Camisi olarak bilinen tek bir cami varken bu tarihten sonra Zeynelabidin Efendi tarafından bir mescit tamir ettirilip camiye tebdil edilmiştir. Nüfusu gittikçe artan Bozkır'da Hacı Ahmet Ağa da bir mescit yaptırmıştır. Bu mescidin yanında bir de muallimhane yer almaktaydı.⁴¹ Zeynelabidin Efendi tarafından yaptırılan cami taş, mermer, kiremit ve ahşap malzemelerden inşa edilmiştir. 1905-1906 yıllarında onarım görmüştür.⁴² Bunlardan başka Maden Emimi Mehmed Fazlullah Efendi tarafından yaptırılan musalla ile yine aynı kişi tarafından 1781'de yaptırılan Mehmed Fazlullah Efendi Çeşmesi de Bozkır'ın mimari yapıları arasındadır. Adı geçen çeşme bugün Bozkır'da Orta Mahalle Camisi'nin doğu tarafında mevcudiyetini korumaktadır. Bu tarihlerde Bozkır'da bir adet Rum kilisesi ile iptidai eğitim veren bir Rum mektebi de yer almaktaydı.⁴³ 1872 yılı salnamesine göre Bozkır kazasının merkezi olan Siristad kasabasında 2 cami, 1 medrese, 1 kilise ve 1'i gayrimüslimlere ait olmak üzere 3 mektep bulunmaktaydı⁴⁴. 1885 yılı verilerine göre ise kaza genelinde 64 cami, 34 mescit, 1 Rum kilisesi, 7 medrese, 96 sıbyan mektebi ve 1 rüşdiye mektebi mevcuttu⁴⁵.

8 Temmuz 1873 tarihli bir vesikada, Bozkır kazasının merkezi olan Siristad kasabasında yeni inşa edilen rüşdiyeye Mehmed Emin Efendi'nin 315 kuruş maaşla muallim-i sanî olarak tayin edildiği belirtildiğine göre,⁴⁶ Bozkır Rüşdiye

³⁹ Hamit Şafakçı, "Konya'nın Bozkır İlçesindeki Şeyh Musa Zaviyesi", *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 12 (2014), s. 238-239.

⁴⁰ *Konya Vilayeti Salnamesi*, Def'a 5, Konya Vilayeti Matbaası, Konya 1289, s. 91.

⁴¹ Şafakçı, 2013, s. 78.

⁴² Ali Tekin, *Bozkır ve Köylerindeki Camiler*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2015, s. 17-21.

⁴³ Hamit Şafakçı, *Bozkır Kazası Vakıfları XV.-XX. Yüzyıllar*, Çizgi Kitabevi Yay., Konya 2015, s. 181 ,201-204.

⁴⁴ *Konya Vilayeti Salnamesi*, Def'a 5, Konya Vilayeti Matbaası, Konya 1289, s. 91.

⁴⁵ *Konya Vilayeti Salnamesi*, Def'a 18, Konya Vilayeti Matbaası, Konya 1302, s. 71.

⁴⁶ *MF. MKT.* 12-25.

Mektebi muhtemelen bu tarihten kısa bir süre önce inşa edilmiştir. Meclis-i Maarif mazbatasına göre mektebe mahallinden 80 kuruş aylıkla bir de bevvabın tayin edileceği belirtilirken rüşdiyeye yıllık 500 kuruş tahsisat ayrılmıştır.⁴⁷

XIX. yüzyıl sonlarına doğru Bozkır kaza merkezinde hane sayısı artmış ve imar faaliyetleri yeni bir boyut kazanmıştır. Özellikle eğitim müesseselerinde bir iyileştirmenin yapıldığı görülmektedir. Konya vilâyetinin Maarif Nezaretine gönderdiği 17 Aralık 1888 (5 Kanûn-ı Evvel 1304) tarihli bir yazısına göre, Siristad'da 283 hane mevcuttur. Daha önce küşat edilen Bozkır Rüşdiyesinde de 37 öğrenci ilim tahsil etmektedir. Karapınar kasabasında ise 891 haneye karşılık rüşdiyesinde 36 öğrenci bulunmaktadır. 533 haneli Arapsun kasabasında da 39 rüşdiye talebesi mevcuttur. Ayrıca adı geçen üç kasabada yeterli miktarda Mekteb-i İbtidaiye (ilkokul) bulunmaktadır.⁴⁸ Bu rakamlara göre, Bozkır'da nüfusa oranla rüşdiyede okuyan öğrenci sayısının, daha fazla nüfusa sahip Karapınar ve Arapsun'a göre daha yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Bu durum, dolaylı olarak Bozkır kasabasındaki eğitim oranının da yüksekliğini göstermektedir. Aynı belgede adı geçen kasabaların ibtidaiye mekteplerinde okuyan öğrenciler ile kasabalara yarım saat mesafedeki köylerde sıbyan mekteplerindeki öğrenci sayıları da göz önüne alındığında rüşdiyelerin genişletilmesi gerektiği de vurgulanmıştır.⁴⁹ Buna göre Bozkır'da bulunan rüşdiyenin kapasitesinin de genişletilmesi gerektiği belirtilmiştir. Fakat bir süre sonra Bozkır Rüşdiyesi harap hâle gelmiş ve içerisinde tedrisatın yapılması mahzurlu görüldüğünden yeniden inşa edilmesi için Bozkır Belediyesi tarafından bir keşif defteri tanzim edilmiş ve bu defter Konya vilâyeti tarafından Maarif Nezaretine gönderilmiştir. Altında Bozkır Belediye Başkanı ve azaları ile kâtibin mühürlerinin bulunduğu keşif defterine göre rüşdiyenin tamiri için gerekli meblağ 2.080 kuruştur. Bozkır'daki yetkililer, tatil günlerinden istifade edilerek mektebin harap olan yerlerinin bir an önce tamir edilmesini talep etmişlerdir. Bozkır Kaymakamlığı, rüşdiye binasının tamirine yönelik gerekli paranın sarfı için izin istemiş, fakat bu talep Maarif Nezareti tarafından karşılanmayınca, yazışmalar yinelenmiştir. Talebin karşılanması için Konya vilâyeti tarafından Maarif Nezaretine 27 Ağustos 1912 (14 Ağustos 1328) tarihli bir yazı gönderilmiştir.⁵⁰ Ancak Maarif Nezaretinden gelen cevap olumsuz olmuş ve tamir için gerekli paranın ancak gelecek sene mart ayında verilebileceği belirtilerek tamir işine mahallince şimdiden başlanılmasının çaresine bakılması istenmiştir.⁵¹ Bundan

⁴⁷ MF. MKT. 12-25.

⁴⁸ MF. İBT. 22-94.

⁴⁹ MF. İBT. 22-94.

⁵⁰ MF. İBT. 396-8.

⁵¹ MF. İBT. 396-8.

dolayı da mektep açılmamıştır. Bozkır'daki yetkililerden tekrar talep gelmiş olacak ki Konya Valiliği, yaklaşık bir ay sonra Maarif Nezaretine yeniden bir yazı göndererek eğitim-öğretim dönemi geçmeden inşaat için gerekli meblağın harcanması için telgrafla izin verilmesini ısrarla talep etmiştir.⁵² Fakat akıbetin ne yönde cereyan ettiği tespit edilememiştir.

XIX. yüzyıl sonlarında ülke genelindeki rüşdiye muallimlerinin mekteplerindeki toplam muallim, müstahdem ve öğrencilerinin mevcudiyet ve devam durumlarını üçer aylık periyotlar hâlinde maarif müdürleri vasıtasıyla Maarif Nezaretine göndermeleri zorunluydu. Bozkır Rüşdiyesi de bu yönetmeliğe uygun olarak üçer aylık yoklama cetvellerini merkeze göndermiştir. Buna göre Rumî 1311 yılı Eylül, Teşrin-i Evvel ve Teşrin-i Sanî aylarında Bozkır Rüşdiyesinin muallimi Mustafa Efendi, bevvabı da Mehmed Efendi'dir. 19 Kasım 1895 (7 Teşrin-i Sanî 1311) tarihi itibarıyla Bozkır Rüşdiyesinde okuyan talebe sayısı da 52'dir. Bu tarihten iki yıl önce mektebin muallim odasının tefrişatı ve sınıflardaki öğrenci kürsüleri Bozkırlı hayırseverlerin nakdî yardımları ile yaptırılmıştır. Bu tarihte Bozkır Rüşdiyesinin zarurî ihtiyacı, bir adet küre ve sınıfların tefriş edilmesidir.⁵³ 1900 yılı sonlarında Bozkır'a yeni bir iptidaiye yapılmıştır. Konu ile ilgili 10 Aralık 1900 (27 Teşrin-i Sanî 1316) tarihli belgede, Bozkır ve Kaş kaza merkezlerinde yapılan üç adet ibtidaiye mektebinin Sultan II. Abdülhamid'in doğum gününde törenle açıldığı belirtilmektedir.⁵⁴ Netice itibarıyla 1906 yılında Bozkır'da bir adet rüşdiye mektebi, bir adet de ibtidaiye mektebinin bulunduğu görülmektedir. 35 öğrenciden oluşan rüşdiyenin muallim-i evveli Tevfik Efendi, hat muallimi de Ahmed Efendi'dir. İbtidai mektebinde ise 102 öğrenci eğitim görmektedir.⁵⁵ Cumhuriyet'in ilk yıllarında Bozkır merkezinde "Bozkır Merkez Kız Mektebi ve Bozkır Merkez Erkek Mektebi" adlı iki ilkokul bulunmaktadır. Bunlar kısa bir süre sonra karma eğitime geçerek "Bozkır Merkez Muhtelit Mektebi" adını almıştır.⁵⁶

IV. Bozkır Kazasında Yol Yapım Çalışmaları

Bozkır'dan diğer bölgelere giden yol ağı, ticareti de etkileyeceği için tarih boyunca önem arz etmiştir. Mesela 1880 yılına ait bir layihada belirtildiğine göre, Konya, Karaman, Karapınar ve Esbkeşan kazaları ile Bozkır kazasında üretilen zirai ve hayvansal ürünler, "Karaman tacirleri" eli ile Silifke'ye

⁵² MF.İBT. 396-8.

⁵³ MF.İBT. 48-79.

⁵⁴ DH. MKT. 2438-38.

⁵⁵ Konya Vilâyeti Salnamesi, Defa 29, Sene-i Maliye, Konya 1322, s. 102.

⁵⁶ Hatice Taşbaş, *Bozkır Kazasında Modern Eğitim Kurumları ve Eğitim Öğretim Faaliyetleri (1876-1938)*, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2019, s. 83.

ulaştırılmaktadır⁵⁷. Bu nakliye ve ticarete denize ulaşmanın temel hedef olduğu görülmektedir.

Bozkır ile ilgili olarak yol imar faaliyetleri Konya vilâyeti tarafından tanzim edilmiştir. 1891 yılı yazında Konya Valisi, teftiş gezisine çıkmış ve Antalya'ya kadar giderek bölgeyi incelemiştir. Bu gezi sonucunda Antalya'ya bir liman yapılmasının lüzumunu hissetmiş ve keşif için İstanbul'dan bir mühendisin gönderilmesini talep etmiştir. Ayrıca Teke sancağından Seydişehir, Beyşehir ve Bozkır'a giden Kesikbel yolunun da tesviye edilmesi için keşif yaptırmıştır. Yapılan keşif sonucunda tanzim edilen yol profili Ticaret ve Naifa Nezaretine gönderilmiştir.⁵⁸

Bozkır ile Teke arasında tesviye edilmesi düşünülen yolun Bozkır- Alanya yolu olduğu Konya'dan merkeze gönderilen 7 Temmuz 1903 tarihli bir yazıdan anlaşılmaktadır. Bu tarihten birkaç yıl önce emaneten açılmasına başlanan Bozkır-Alanya yolunun yaklaşık dörtte birlik kısmı bitirilmiş, fakat yol inşasında çalışan redif birliklerinin silah altına alınması gibi bazı sebeplere istinaden yol yapım çalışması durdurulmuştur. Yöre halkı bu durumdan hiç memnun olmamıştır. Alanya halkı adına Müftü Hasan Efendi, yetkililere gönderdiği bir telgrafta bu yolun kapanması hâlinde yerel ticaretin olumsuz etkileneceğini ifade etmiştir. Yolun açılması için yöre halkının bedenlen çalışmaya hazır olduğunu da vurgulamıştır. Bunun üzerine Konya vilâyeti yetkilileri, ihale ile yolun yapımına devam edilmesi için harekete geçmiş, bu maksatla keşif evrakı ve krokisinin hazırlanması için Konya Vilâyeti Nafia Sermühendisliğine talimat vermiştir.⁵⁹ 120 kilometre uzunluğunda olan Bozkır-Alanya yolunun inşaat masrafı takriben 1.200.000 liraya mal olacağı tahmin edilmiştir. Fakat açılması düşünülen bu yolun bölgesel ihtiyaçları karşılayıp karşılamayacağı ve maliyetinin yüksekliği gibi hususlara binaen rantabl olmadığına kanaat getirilerek yol yapım çalışmaları 1920 ilkbaharında durdurulmuştur.⁶⁰ 20 kilometresi yapılan yolun durdurulması, özellikle Alanya kazası halkını son derece üzmüştür. Oysa, bu yol sayesinde Konya'nın Akdeniz'e daha yakın hale geleceği ve ticaret ile ziraatın gelişeceği vurgulanmıştı. Aslında bu yol Özel Yollar (Turuk-ı Husûsiyye) statüsünde olarak maliyeti başlangıçta "Teke Livası Özel İdare" (İdare-i Husûsiyye) bütçesinden karşılanmış, fakat ilk 20 kilometresi yapıldıktan sonra adı geçen bütçe yetersiz kalmıştır. Bunun üzerine yolun Umûmî Yollar (Turuk-ı Umûmiyye) statüsüne alınması istenmiştir. Fakat Nafia Nezareti bunu

⁵⁷ Hüseyin Muşmal, "Konya Vilayetinin İslahı ve İmarı Hakkında 9 Eylül 1880 Tarihli Bir Lâyiha", *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S. 17 (2007), s. 125.

⁵⁸ *DH. MKT.* 1849-89.

⁵⁹ *BEO.* 2117-158729.

⁶⁰ *DH. UMVM.* 163-23.

reddetmiştir.⁶¹ Buna rağmen Teke Livası Genel Meclisi (Meclis-i Umûmî), adı geçen yolun gelecek sene, yani 1921 yılında Umumî Yollar listesine alınmasını talep etmiş. Fakat Nafia Nezareti bunu da uygun bulmamıştır.⁶² Böylece bu konu bir daha gündeme gelmemiştir.

V. Sosyal Alanlar ve Diğer Kamu Binaları

Bozkır kazasında sosyal hayatın canlılık kazandığı en önemli yerlerden biri de pazardır. Bozkır kazasında her cuma mutat olarak pazar kurulmaktadır. Maliye Nazırına gönderilen 26 Aralık 1848 tarihli bir tezkereye göre, Bozkır kazasında cuma günleri kurulan bu pazarın Siristad köyüne nakli istenmiştir. İlam, mazbata ve mahzarın Konya Valisi tarafından merkeze gönderildiği belirtilmiştir.⁶³ Görünen o ki bugün bile cuma günleri Bozkır'da kurulan pazar, 1848'den önce kaza dahilinde bulunan Hoca köyünde kurulmaktaydı. Bozkır niyabetinin ilamında pazarın, kazanın ortasında yer alan Siristad'da kurulmasının münasip olacağı ifade edilmiştir.⁶⁴ Pazar, Siristad halkının talebi üzerine bu tarihten sonra kaza merkezine taşınmış olmalıdır.

Osmanlı devrinin sonlarına doğru, Bozkır'daki yargı faaliyetleri tek bir hizmet binasında yürütülmekteydi. Bozkır'da bulunan mahkeme-i şer'îye ve mahkeme-i nizamiye 1915 yılına kadar aynı binada hizmet vermiştir. Fakat iki mahkemenin aynı binada bulunmasının uygun olmayacağı düşünülerek mahkeme-i nizamiye için bir mahal aranmıştır. 1915 yılı ortalarına doğru Bozkır Hükümet Konağı'nın alt katında bulunan 7,5 metre uzunluğunda ve 5 metre 20 cm genişliğindeki metruk odanın nizamiye mahkemesine tahsis edilmesi için harekete geçilmiştir. Odanın taban döşemeleri ve pencere çerçeveleri ile camları gibi kısımlarının tamir ve tanzimi ile tefrişatının yapılması için keşif yapılmış ve merkezden 1.350 kuruş talep edilmiştir. İstenilen meblağ, kısa bir süre sonra mecdiye hesabına göre 1.282 kuruş 50 santim olarak Konya Defterdarlığına havale edilmiştir. Böylece Bozkır Hükümet Konağı'nın alt katındaki oda mahkeme-i nizamiye olarak işlev görmüştür.⁶⁵

Bozkır'da bulunan diğer bir kamu binası olan hapishanedeki doluluk oranı zamanla artmıştır. Bu yüzden hapishanedeki tutukluların bir kısmının başka yere nakli için çalışmalar yapılmış ve 1912 yılı sonbaharına doğru, hükümet konağının alt katında bulunan ambarın 5.280 kuruşa tamir edilerek tevkifhane yapılması kararlaştırılmıştır.⁶⁶ Aslında Bozkır'da kadın hapishanesi ittihaz edilmek üzere daha 1901 yılında kiralık bina arayışına gidilmiş, hatta Bozkır

⁶¹ *DH. UMVM. 72-52.*

⁶² *DH. UMVM. 72-52.*

⁶³ *A.} MKT. MHM. 9-37.*

⁶⁴ *C.BLD. 54-2665.*

⁶⁵ *ML. EEM. 1193-16.*

⁶⁶ *DH. MB. HPS. 3-20.*

ve Seydişehir kazalarında kadın hapishanesi için adı geçen tarihte kiralanacak mahallerin yıllık kiralari 540 kuruş olarak hesaplanmıştı.⁶⁷ Bununla birlikte tutulan bina yetersiz kalmış veya başka bir sebeple olsa gerek, 1913 yılına ait kayıtlara bakılırsa hükümet konağının altındaki bu tevkifhanenin kadın hapishanesi işlevi gördüğü anlaşılmaktadır. Bununla birlikte bu tarihte Bozkır savcısının talimatı ile adı geçen kadın hapishanesinin dışarıda başka bir yere nakledilmesi kararlaştırılmıştır. Daha sonra 23 Ağustos 1913 tarihi itibarıyla aylık 40 kuruş kira bedeli ile bir hane kiralanarak kadın hapishanesine dönüştürülmüş ve Sadullah Efendi'nin hanımı Fatma Hanım da 50 kuruş maaşla gardiyan tayin edilmiştir.⁶⁸

Osmanlı'nın son devirlerinde, Bozkır'da askerî binalar da inşa edilmiştir. XIX. yüzyıl sonlarında Bozkır'da redif askerî birliği de yer almaktadır. Karaman'da bulunan 30. Redif Alayı'nın 4. Tabur'u Bozkır'da bulunmaktadır.⁶⁹ Bundan dolayı Bozkır'da bulunan kamu binalarından biri de askerî hizmete tahsis edilen depodur. Bu deponun yapımı 1899 yılı yazında başlamıştır. Adı geçen askerî depo, redif askerlerinin silahlarının muhafazası için inşa edilmiştir. Konya vilâyetinde bulunan toplam 20 redif taburu mevcut olup bunlardan Aksaray, Koçhisar ve Bozkır kazaları dışında diğerlerinin birer silah deposu bulunmaktadır. 1899 yılı itibarı ile adı geçen bu kazalara da birer silah deposu inşa edilmiştir. Deponun olmadığı yerlerde redif askerlerinin silahları genelde camilerde muhafaza edilmiştir.⁷⁰ Bununla birlikte, 1899'da silah deposunun yapılmasına kadar olan süreçte Bozkır'da silahların nerede muhafaza edildiği bilinmemektedir.

Daha sonraki yıllarda ikinci bir askerî deponun inşası için çalışıldığı arşiv kayıtlardan anlaşılmaktadır. Konya vilâyetinden Maliye Nezaretine gönderilen 13 Ocak 1916 (31 Kanûn-ı Evvel 1331) tarihli bir tahrirata göre, bir süre önce Bozkır'da ahalinin yardımları ile inşasına başlanılan askerî depo, bitirilememiştir. Uzunluğu 24, genişliği 12 ve yüksekliği de 2 metre olması tasavvur edilen deponun yalnız temelleri yapılabilmmiştir. Bozkır halkı ise bu binanın heba olup gitmesine razı olmamışlar ve depo olarak başlanılan ancak bitirilemeyen binanın ihtiyaç duyulan ilkokula (mekteb-i iptidaiye) dönüştürülmesi için harekete geçmişlerdir. Kaza İdare Meclisi, burasının yine halkın yardımları ile ilkokul olarak inşa edilmesine karar vermiştir. Zaten Tedrisat-ı İbtidaiyye Kanunu'na göre ilkokul binalarının yapımı ahaliye ait olması hasebiyle Konya vilâyeti, adı geçen binanın ilkokul olarak yapılıp arsası ile beraber Maarif Nezaretine devredilmesini merkezden talep etmiştir.⁷¹

⁶⁷ *DH. MKT.* 2469-54.

⁶⁸ *DH. MB. HPS.* 42-19.

⁶⁹ *Konya Vilâyeti Salnamesi*, Defa 27, Konya 1314, s. 148.

⁷⁰ *BEO.* 1374-102990.

⁷¹ *ML. EEM.* 1178-35.

VI. Doğal Afetlerden Etkilenen Kamu Binaları

Bozkır kasabası, XX. yüzyılın başlarında doğal afetlere maruz kalmıştır. Hatta bu afetler sebebiyle bazı sosyal ve kamusal alanlar da zarar görmüştür. 6 Haziran 1904 Pazartesi günü vuku bulan sel felaketinde Bozkır kasabası ve civar köyler büyük yıkım yaşamıştır. Yıkılan köprü ve yolların keşifleri Konya'dan gönderilen memurlar ve yerel yöneticiler tarafından yapılmıştır. Bozkır merkezinde üç ailenin haneleri de yıkılmıştır. Bunların da ahalinin yardımları ile yapılmasına karar verilmiştir. Yine selden zarar gören, yiyecek ve eşyalarını kaybeden Aişe Hanım'a 300 kuruş yardım yapılmıştır. Bozkır'daki bu sel felaketinin bilançosu çok ağır olmuştur. Toplam 57 dükkânda bulunan 25.000 kuruş tutarındaki ticaret malları ile 65 hanedeki 11.000 kuruş değerindeki eşya, zahire ve yiyecekler telef olmuştur. 5.900 dönüm ekili alanda bulunan 92.000 kuruş değerindeki hasılat ve ağaç da heba olmuştur. Sel felaketinden kamu binaları da büyük zarara maruz kalmıştır. Bozkır'ın tek büyük camisi de yıkılmaya yüz tutmuştur. Zaten tamire muhtaç durumda olan ve daha önce tamir edilmesi kararlaştırılan ancak ödeneksizlik sebebiyle onarılamayan cami bu sel ile büsbütün harap olmuştur. Caminin yeniden inşasının bedeli, enkazı kullanılmak kaydıyla 30.000 kuruş civarında hesaplanmıştır. Bozkır Hükümet Konağı'nın alt katını ve mahzenini de sel suları basmış ve yerdeki kâğıt ve defterler kısmen zarar görmüştür. Hükümet konağının alt katında bulunan Ziraat Bankası, belediye, zabıta, nüfus ve şeri'ye daireleri zarar görmüştür. Bu durumun sebebi hükümet konağının çukur bir yerde bulunmasıdır. Yine sosyal yapılardan olan ve biri Bozkır civarında diğeri de Alanya yolu üzerinde bulunan iki büyük köprü de büyük hasar almış, yıkılacak duruma gelmiştir. Bozkır kazasında meydana gelen bu selden kazaya bağlı Kozağaç, Kayapınar, Beğler, Çat, Fart, Pınarcık, Kuşça, Ulupınar, Işıklar, Avdan ve Acılar köyleri de zarar görmüştür. Bu olay üzerine yazılan rapora göre kaza genelinde toplam zarar 6.000 lira civarındadır. Kasabada keşif yapan uzmanların beyanına göre, alınacak tedbirler şunlardır: Çay üzerindeki köprü'nün zamanla dolması sebebiyle suların kasaba içerisine taşmaması için köprü aşağıya inşa edilmelidir. Hükümet dairesinin bulunduğu bölge doldurulmalıdır. Selde yıkılan değirmen bendi yeniden inşa edilmemelidir.⁷²

Sel sebebiyle kasaba ve civarındaki köprülerden başka yollar da bozularak kullanılamaz hâle gelmiştir. Bundan dolayı yıkılan köprü ile yolların tamiri için çalışma başlatılmıştır. Fart köyü ahalisine de 4.000 kuruş yardım tahsis edilmiştir.⁷³ Öncelikle köprülerin onarılması işi 1905 yılında mültezime verilmiştir. Mültezim köprülerde kullanılacak kereste ihtiyacı için kazaya

⁷² BEO. 2369-177618.

⁷³ BEO. 2354-176528.

bağlı Akçapınar köyü korusundan 70-80 ağaç kesmek istemiş, fakat Akçapınar ahali buna razı gelmemiş ve cebren kesim işini kaymakama şikâyet etmişler, fakat bir sonuç alamamışlar, üstelik bazıları hapsedilmiştir.⁷⁴ Bunun üzerine sadarete arzuhal sunmuşlardır. Neticede Ocak 1906'da merkezden Konya vilâyetine, Akçapınar köyü korusundan ağaç kesilmemesi için yazı gönderilmiştir.⁷⁵ Neticede bu işlerin tamamlanmasından sonra 1911 kışı çok şiddetli geçmiş ve aşırı kar yağışı olmuştur. Karların erimesiyle su baskınları olabileceği ihtimaline karşı merkezden umum vilâyetlere tahriratlar gönderilerek şimdiden tedbir alınması istenmiştir. Bunun üzerine Konya vilâyeti, merkeze gönderdiği 20 Mart 1911 tarihli yazısında Bozkır kasabasından geçen Çarşamba Çayı'nın üzerinde yer alan köprünün tamir edilmesi gerektiği ve ayrıca bazı yerlere de setler yapılması lazım geldiği bildirilmiş ve bunun için 5.000 kuruşa ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiştir. Merkezdeki birimler, bu talebe olumlu bakmışlar ve gerekenin yapılmasını istemişlerdir.⁷⁶ Böylece Bozkır'da bulunan muhtelif mahallerdeki köprülerin ve Çarşamba Çayı üzerindeki köprünün, yukarıda belirtildiği gibi kimisi yeniden inşa, kimisi tamir edilerek Cumhuriyet devrine kadar gelindiği görülmüştür.

1914 yılında Bozkır kasabasının manzarası şu şekildedir: Hanelerin inşa tarzı damdır ve bunlar gayr-i muntazamdır. Sokakları dar ve eğri büğrü bir yapıya sahiptir. Sokaklar pek de temiz değildir. Kanalizasyon ve kaldırım gibi sıhhi ve medeni alt yapı eserleri mevcut değildir.⁷⁷

Fotoğraf 1: Taş Köprü, Tarihi Bozkır Konağı ve Büyük Cami.

⁷⁴ *DH. MKT.* 1003-54.

⁷⁵ *BEO.* 2741-205510.

⁷⁶ *BEO.* 3876-290638.

⁷⁷ *Konya Vilâyeti Salnamesi*, Cihan Matbaası, İstanbul 1332, s. 217.

B. Cumhuriyet Devrinde İmar ve Bayındırlık Faaliyetleri

I. Mübadillere Hane Tahsisi ve Rumlardan Kalan Hanelerin Durumu

Cumhuriyet devrinde mübadele ile demografik yapıda kısmî değişiklikler olduğu için özel hanelerin sahipliğinde de bazı değişiklikler zuhur etmiştir. Bu kapsamda Bozkır kaza merkezinde yaşayan 25 hane Rum, mübadele ile Yunanistan'a gönderilmiştir. Onlardan kalan ve toplam 66 odadan oluşan 25 ev ve 422 dönüm tarlanın Yunanistan'dan Bozkır'a getirilecek olan muhacirlere verilip verilmeyeceği veya Maliye tarafından satılıp satılmayacağı Dahiliye Vekâletine sorulmuştur. Dahiliye Vekâleti İskan Müdüriyet-i Umumiyesi tarafından gönderilen evraka göre adı geçen hane ve tarlaların yakında getirilecek muhacirlere verilmesinin uygun olduğu belirtilerek evlerin muhafaza altında tutulması istenmiştir⁷⁸. Bununla birlikte başlangıçta Rumlara ait olsa da muhtemelen mübadeleden önce Bozkır'dan ayrılanlardan kalan 20 adet ev daha bulunmaktadır. Ancak bu evlerden 10'u tamire muhtaçtır. 10 tanesi de harap hâlde olup yıkılmıştır. Yine 1924 yılı itibariyle Bozkır'da Rumlardan kalan 3 ev ile 10 adet dükkân ve 1 kahvehaneyi de ahali kiraya tutmuştur⁷⁹. Bu bilgilere göre Bozkır kasabasında Rumlardan kalan 25 hane ev, Cumhuriyet devrinde de varlığını sürdürmüştür. Bir süre sonra, Yunanistan'da kalan Kozana kazasından 103 nüfustan oluşan toplam 20 hane Bozkır'da iskân edilerek Rumlardan kalan 20 eve yerleştirilmiş, ancak kendilerine herhangi bir arazi verilmemiştir. Bunlar 31 Temmuz 1924 (31 Temmuz 1340) tarihine kadar Bozkır'a getirilen Balkan muhacirleridir. Bununla birlikte Bozkır'da iskân edilmesi planlanmış olan 70 nüfuslu 14 hane daha vardır. Bunlara hem hane hem de tarla ve bağ verilmiştir. Bunlardan 25 nüfustan oluşan 5 hanesi dokumacı, 15 nüfustan oluşan 3 hanesi marangoz, 5 nüfuslu 1 hanesi kunduracı, 10 nüfuslu 2 hanesi terzi, 5 nüfuslu 1 hanesi berber, 10 nüfuslu 2 hanesi de inşaatçıdır. Görüldüğü üzere gelmesi planlanan ikinci kafiyeledeki bütün hane reislerinin bir zanaatı bulunmaktadır. Bu durumun, dükkân yapımı vs. konusunda şehrin imarına da bazı değişiklikleri getireceği muhakkaktır⁸⁰.

II. Doğal Afetler Sebebiyle Oluşan Hasarlar

Cumhuriyet devrinde Bozkır kazasında su baskınları devam etmiştir. Mesela 1953 yılında Çarşamba Çayı'nın taşması sonucu Bozkır çarşısı sular altında kalmıştır.⁸¹ Bu devirde Bozkır'daki mamuriyeti etkileyen bir diğer afet

⁷⁸ BCA. 272-0-0-12/ Muhacirin/ 48-91-28.

⁷⁹ BCA. 272-0-0-11/ İskân/ 19-91-14.

⁸⁰ BCA. 272-0-0-11/ İskân/19-91-14.

⁸¹ Özgür Bağcı, *Demokrat Parti Döneminde Konya (1950-1960)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya 2019, s. 254.

de yangılardır. Çıkan yangınlar Bozkır'daki bazı evlerin tamamen veya kısmen yanmasına sebep olmuştur. Bunlardan ilki 1933 yılı Eylül ayında vuku bulmuş ve alt katları dükkân olan 2 ev ile 1 fırın tamamen yanmış, 3 dükkân da kısmen yanmıştır⁸². Yine Haziran 1935 tarihinde Bozkır Hükümet Konağı'na 25 metre uzaklıkta bulunan bir handa yangın çıkmış ve han ile alt katta bulunan 2 bakkal, 1 terzi, 1 helvacı ve 1 kahve dükkânı yanmıştır⁸³. Aynı şekilde 1933 yılında Bozkır kaza merkezinde bulunan bir dükkânda başlayan başka bir yangın, diğer dükkân ve evlere de sirayet etmiştir. Neticede 9 dükkân ve 2 ev yanmıştır. Yanan evlerden biri Bozkır Kaymakamı'nın evidir. Konya Belediyesine ait itfaiye araçları yangını söndürmüştür.⁸⁴

III. Yol İmar Çalışmaları

Cumhuriyet devrinde Bozkır'da imar faaliyetleri devam etmiş ve bu doğrultuda yeni yollar açılması ve mevcut yolların bakımı için çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Akören-Bozkır-Seydişehir yolunun şose durumuna getirilmesi için 1951'de vatandaşların da desteği ile çalışmalar başlamıştır. Bununla birlikte 1950'li yıllarda Konya'yı Akdeniz'e bağlayacak yol projelerinden biri olarak belirlenen Konya-Bozkır-Akseki-Antalya yolu uzun süre yapılamamıştır⁸⁵. Bozkır – Seydişehir şosesinin Bozkır – Sarayköy arasında yaptırılması düşünülen blokaj ve stabilize yol inşaatının kapalı zarf usulü ile 10 Ağustos 1951'de eksiltmeye çıkarılmasına karar verilmiştir. Konya Valiliği tarafından İhale edilecek işin keşif bedeli 46469 lira 54 kuruş olarak belirlenmiştir.⁸⁶ Adı geçen yolun yapım işi 12 Ağustos 1951'de %25.23 tenzilatla Ömer Yalçın'a ihale edilmiştir.⁸⁷ Bozkır şehir merkezindeki cadde düzenlemelerinin de Karayolları 8. Bölge Müdürlüğü tarafından ihale edilmesine karar verilmiştir. 255115,30 lira keşif bedelli “Seydişehir ve Bozkır şehir için geçişi parke kaldırım ve bordür döşenmesi” işi için 10 Haziran 1967'de kapalı zarf usulü eksiltme ihalesi yapılacağı yerel gazetelerde ilan edilmiştir.⁸⁸

Cumhuriyet devri boyunca yapılan yatırımlar ve imar faaliyetleri sonucu Bozkır bugünkü çehresine kavuşmuştur. Bugün Bozkır; Konya, Güneysınır, Seydişehir, Akseki-Antalya ve Hadim-Taşkent'e kara yolu ağı ile bağlanmıştır. Bozkır-Akören yolunun üçte ikilik kısmı asfaltlanmıştır. Ayrıca Üçpınar mahallesi üzerinden Hadim ve Taşkent'e alternatif bir yol daha

⁸² BCA. 30-10-0-0/ Muamelat Genel Müdürlüğü/ 120-854-11.

⁸³ BCA. 30-10-0-0/ Muamelat Genel Müdürlüğü/ 120-855-19.

⁸⁴ *Vakit*, 3 Birinci Teşrin 1933, s. 6.

⁸⁵ Bağcı, 2019, s. 335, 340, 389, 391.

⁸⁶ *Yeni Meram*, S. 325, 27 Temmuz 1951, s. 3.

⁸⁷ *Yeni Meram*, S. 342, 13 Ağustos 1951, s. 2.

⁸⁸ *Yeni Konya*, S. 6668/192, 1 Haziran 1967, s. 3.

bulunmaktadır. Bozkır'dan Hadim-Taşkent, Güneysınır-Karaman ve İçeriçumra-Konya'ya giden kara yolunun kesişme noktası Sarioğlan mahallesidir⁸⁹. Bu bilgiler ışığında Bozkır'ın erişilebilirlik endeksine baktığımızda Konya'nın diğer ilçelerine göre düşük olduğu görülmüştür. TR 52 Bölgesi içerisinde kalan Konya ve Karaman illerindeki karayolu modundaki erişilebilirlik endeksi 25 – 100 arasındadır. 2013 yılı analizlerine göre, Bozkır'ın kara yolu erişilebilirlik endeksi 56, hava yolu erişilebilirlik endeksi 56, demir yolu erişilebilirlik endeksi 12, Mersin Limanı'na erişim endeksi 36, İzmir Limanı'na erişim endeksi 35, nüfus merkezlerine erişim endeksi 35, bütünleşik erişim endeksi (kara-hava-deniz) ise 37'dir.⁹⁰

IV. Kamu Binaları

Bozkır'da Cumhuriyet devrinde yapılmış olan kamu binalarından biri de 5 yataklı bir dispanserdir. Buna ilaveten inşası tamamlanan sağlık merkezi de 1956'de hizmete girmiştir. Bozkır Devlet Hastanesi'nin inşaa ihalesi ancak 1953 yılında yapılabilmıştır.⁹¹ Bozkır'da bulunan sağlık kuruluşlarının istatistiklerini de inceleyebiliriz. Buna göre, 2016 yılı itibarıyla Bozkır ilçe merkezinde birinci basamak sağlık kuruluşlarından olarak hizmet yürüten Mehmet Öz Aile Sağlığı Merkezi'nde toplam 5 aile hekimi görev yapmaktadır. Merkez dışında Sarioğlan mahallesinde 2 aile hekimi, Hisarlık ve Üçpınar mahallelerinde de 1'er aile hekimi görev yapmaktadır. Buna göre, ilçe genelinde birinci basamak sağlık kuruluşu olarak toplam 4 aile sağlığı merkezi, 6'sı aktif 13 sağlık evi ve 1 sağlık istasyonunda 9 hekim, 7 hemşire, 8 ebe, 2 sağlık memuru, 2 tıbbi sekreter, 1 çevre sağlığı teknisyeni görev yapmaktadır.⁹²

Eğitim kurumlarının sayısı da Cumhuriyet devrinde artmıştır. Harf İnkılabı ile yeni Türk yazısının öğretilmesi için bütün yurttaki seferberlik ilen edilmiş ve Millet Mektepleri açılmıştı. 1929 yılında Bozkır'da da Millet Mektebi'nin açıldığı haberi, devrin gazetelerine de yansımıştır⁹³. 1953 yılı Konya vilayetinde okullaşma yılı olmuştur. Gazete haberlerine göre bu yılda okul

⁸⁹ <https://www.bozkir.bel.tr/joom/index.php/bozkir/bozkir-a-ulasim>, (Erişim Tarihi: 17.06.2023).

⁹⁰ *Bozkır İlçe Raporu*, Haz. Mevlâna Kalkınma Ajansı, Konya 2019, s. 22.

⁹¹ Bağcı, 2019, s. 335, 340, 389, 391.

⁹² Musa Özata, "Bozkır İlçesinde Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinin Değerlendirilmesi", *Uluslararası Sempozyum: Geçmişten Günümüze Bozkır (06-08 Mayıs 2016), Bildiri Kitabı*, s. 1172-1173;

<chromeextension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://konyaism.saglik.gov.tr/Eklenti/86674/0/aile-sagligi-merkezleripdf.pdf>, (Erişim Tarihi: 02.02.2023).

⁹³ Yakup Kaya-Muhammet Çakır, "Konya Örneğinde Harf İnkılabı'nın Uygulanışı ve Millet Mekteplerinin Faaliyetleri (1928-1935)", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, C. 5, S. 6, 2016, s. 1631.

inşaatı için ayrılan ödenek Konya vilayeti tarihinde en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Bu tarihte vilayet tarafından Kadınhanı, Karaman ve Bozkır'da öğrenci kesafetine göre birer ilkokul daha yaptırılması için ihaleye çıkılacağı bir yerel gazetede ifade edilmektedir.⁹⁴ Bozkır merkezinde yaptırılacak ilkokul binasının keşif bedeli 98720,37 lira olarak tespit edilmiştir. Konya Valiliği eksiltme ihalesi için gazetelere ilanlar vermiştir.⁹⁵

İlk öğrenimdeki bu ilerlemelere rağmen Bozkır'da 1960'lara kadar lise eğitimi yoktur. Bozkır Orta Okulunu bitiren gençler, lise eğitimi için Beyşehir'e gitmek zorunda kalmışlardır. 1969 yılında Bozkır Orta Okulu Müdürü M. Kemal Yılmaz'ın gayretleriyle Bozkır Lisesi açılmıştır.⁹⁶ 1976 yılında da Bozkır İmam Hatip Lisesi eğitime başlamıştır. Okul, ilk olarak bugün Kızılay Derneğinin bulunduğu binada eğitime başlamış, 1979 yılında da yeni binasına geçmiştir. Bugün yurt olarak kullanılan bu binadan tekrar taşınan okul, 1996'da şimdiki binasına geçmiştir.⁹⁷

V. Bozkır'ın İdari Durumu, Tarihî ve Turistik Yapıları

Cumhuriyet devrinde Bozkır kazasının idari yapısında bazı değişiklikler olmuştur. Bu durum bölgenin imar ve bayındırlık faaliyetlerini de etkilemiştir. Özellikle 2012 yılında yapılan köklü değişikliklerin Bozkır'ın imarında doğrudan etkili olacağı muhakkaktır. Cumhuriyetin ilk yıllarında Konya vilayeti içerisindeki Bozkır kazasının merkez nahiyesi, eskiden olduğu gibi Siristad köyüdür. Bu yıllarda Bozkır nahiyesinin toplam 58 köyü bulunmaktadır. Zaman içinde köy ve nahiye sayısında bazı değişiklikler de olmuştur.⁹⁸

Son dönemde Türkiye genelinde yapılan bazı idari düzenlemelerden Bozkır da etkilenmiştir. 12 Kasım 2012 tarihinde TBMM'de kabul edilerek 6 Aralık 2012 tarihli ve 28489 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 6360 numaralı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁹⁹ ile büyükşehir olan illerdeki köyler mahalle statüsüne getirilmiştir. Yapılan düzenlemeler 30 Mart 2014 tarihinde yürürlüğe

⁹⁴ *Yeni Konya*, S. 1512, 31 Ağustos 1853, s. 1.

⁹⁵ *Milliyet*, 14 Eylül 1953 / 16 Eylül 1953, s. 8.

⁹⁶ Meşkure Yılmaz, "Bozkır Lisesi'nin Bozkır'a ve Bozkır'ya Kazandırdıkları", *Uluslararası Sempozyum: Geçmişten Günümüze Bozkır (06-08 Mayıs 2016)*, *Bildiri Kitabı*, s. 1045-1053.

⁹⁷ https://bozkirihl.meb.k12.tr/icerikler/okulumuzun-tarihcesi_9626116.html, (Erişim Tarihi: 27.05.2023).

⁹⁸ Musa Şaşmaz, *Türkiye'nin İdari Taksimatı (1920-2013)*, C. 10, TTK, Ankara 2014, s. 159-163.

⁹⁹ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121206-1.htm>, (Erişim Tarihi: 03.06.2023).

girmiştir.¹⁰⁰ Bu kapsamda diğer büyükşehirlerde olduğu gibi Bozkır'a bağlı köyler de, mahalle statüsüne geçirilmiştir. Buna göre Bozkırda toplam 52 mahalle bulunmaktadır. Bu mahalleler şunlardır: Akçapınar, Armutlu, Arslantaş, Aydıncısla, Ayvalıca, Bağyurdu, Baybağan, Bozdam, Cumhuriyet, Çağlayan, Demirasaf, Dereiçi, Dereköy, Elmağaç, Hacılar, Hacıyunuslar, Hamzalar, Harmanpınar, Hisarlık, Işıklar, Karabayır, Karacaardıç, Karacahisar, Karayahya, Kayacılar, Kayapınar, Kınık, Kızılçakır Kildere, Kovanlık, Kozağaç, Kuşça, Kuzören, Küçükhisarlık, Pınarcık, Sarıoğlan, Sazlı, Soğucak, Sorkun Söğüt, Tarlabası, Taşbaşı, Tepearası, Tepelice, Ulupınar, Üçpınar, Yalnızca, Yazdamı, Yelbeyi, Yeniköy Yolören, Yukarı.¹⁰¹ Bunlardan Cumhuriyet ve Demirasaf mahalleleri ile Yukarı Mahalle Bozkır ilçe merkezinde bulunmakta, diğerleri adı geçen kanun değişikliğinden önce köy veya belde statüsünde bulunan kırsal mahallelerdir.

Yukarıda bahsedilen kanun maddesinin yürürlüğe girmesinden önce Bozkır belediyesi dışında belediye teşkilatını haiz 10 belde bulunuyordu: Çağlayan (Çat), Dere, Dereiçi (Gederet), Hamzalar, Harmanpınar (Meyre), Hisarlık, Sarıoğlan, Sorkun, Söğüt, Üçpınar. Ayrıca daha eskiden köy statüsünde olup da sonradan belde teşkili gibi sebeplerle Sarıoğlan'nın mahallesi durumuna gelen Boyalı, Koçaş ve Kuzören ile Harmanpınar beldesine bağlanan Gündüğüm ve Ferhatlar¹⁰² adlı yerleşim yerlerinin Kuzören dışında bugün bir mahalle olarak adı zikredilmemektedir.

Konumuzla doğrudan ilgisi olmasa da Bozkır ilçe genelinde turistik değer taşıyan tarihsel mekânlardan da bahsetmenin uygun olacağı düşünülmektedir. Bu minvalde Bozkır ilçesinde koruma altında bulunan pek çok tarihî mekân bulunmaktadır. Bunlar arasında ören yerleri önemli bir yer tutmaktadır. Bozkır ilçesinde bulunan ve birinci derecede arkeolojik sit alanı ilan edilen antik kentler ve diğer ören yerleri şunlardır: Zengibar Kalesi, Sarıot Ören Yeri, Baş Ören, Abdal Damı Tepesi Öreni, Çataloluk Yaylası Ören Yeri, Kışla Tepesi Öreni, Tiblektaş Ören Yeri, Tosuntaşı Ören Yeri. Ayrıca "Örenyeri" adıyla bilinen mahal de üçüncü derecede arkeolojik sit alanıdır.¹⁰³ Bozkır ilçe merkezindeki en eski tarihî eser hiç şüphe yok ki Çarşamba Köprüsü olarak da bilinen Selçuklular devrine ait boyu 21 metre, genişliği de 3,85 metre olan

¹⁰⁰ Selman Özdemir, "6360 Sayılı Kanun Kapsamında Köyden Mahalleye Dönüşen Alanlardaki Yapıların Ruhsatlandırılmış Sayılması", *Ankara Barosu Dergisi*, C. 78, S. 2, 2020, s. 41.

¹⁰¹ <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx>, (Erişim Tarihi: 03.05.2023).

¹⁰² Mustafa Yılmaz, "Bozkır, İdari Durum", *Konya Ansiklopedisi*, s. 175.

¹⁰³ Ahmet Ay-Bilal Özel, "Bozkır İlçesi Turizm Altyapısı ve Yerel Ekonomik Kalkınmaya Etkisi", *Uluslararası Sempozyum: Geçmişten Günümüze Bozkır (06-08 Mayıs 2016)*, *Bildiri Kitabı*, s. 1115.

üç kemerli Taş Köprü'dür. Osmanlı dönemi imar faaliyetleri ile ilgili olarak yukarıda bahsetmiş olduğumuz bu köprü, 2016'da restore edilerek koruma altına alınmıştır.¹⁰⁴ İlçe merkezinde yer alan diğer bir tarihî yapı da Taş Köprü'nün hemen karşısında yer alan Büyük Cami'dir. Mihrabı ahşap olan cami, XIX. yüzyıl eseridir. Bozkır'a bağlı taşra mahallelerinden Hisarlık'ta Asarlık Camisi ile Üçpınar'da Kurşunlu Cami de XIX. yüzyılda inşa edilen tarihî yapılarıdır.¹⁰⁵

Yurt genelinde tanınan ve Bozkır ile bütünleşen tahin imalathaneleri de ilçenin önemli ekonomik potansiyellerindedir. Bu noktada ilçe genelinde Bozkır merkezde bulunan Yukarı Mahalle ile taşra mahallelerinden olan Sorkun ve Dereköy'de tahin üretim tesisleri mevcuttur.¹⁰⁶ Bunlardan Kalaycıoğlu ve Tahin Dünyası adı ile bilinen tahin üretim tesisleri Bozkır merkezde bulunan Yukarı Mahalle'dedir.

Fotoğraf 2: Bozkır'da Bulunan Taş Evlerden Biri.

Sonuç

Antik Çağ'dan günümüze önemli bir yerleşim yeri olan Bozkır, Osmanlı devri boyunca demografik ve ticari açıdan gelişim göstermiştir. Bu anlamda Bozkır kazasının merkezi itihaz edilen Siristad kasabası, Osmanlı devrinde, civarda işletilen maden ocağından elde edilen gümüş ve kurşunun imal edildiği bir yer olmuştur. Maden ocağı sebebiyle kasabaya madenci aileleri göç etmiş ve böylece kasaba daha da büyümüş ve ticari açıdan canlılık

¹⁰⁴<http://www.bozkir.gov.tr/tarihi-selcuklu-koprusu>;
<https://www.bozkir.bel.tr/joom/index.php/turizm-envanteri/category/15-tas-kopru>, (Erişim Tarihi: 17.02.2023).

¹⁰⁵ Özkan, 2010, s. 65-67.

¹⁰⁶ Emine Akçaözoğlu-Alpaslan Aliağaoğlu, "Bozkır (Konya) İlçesinde Tahin Üretimi: Özellikler ve Sorunlar", *Doğu Coğrafya Dergisi*, C. 24, S. 41, 2019, s. 8.

kazanmıştır. Gayrimüslim madenci ailelerinin de yerleştiği kasabada XIX. yüzyıla kadar dükkân sayısı artmış ve imar faaliyetleri çoğalmıştır. Siristad kasabasının ortasında akan Çarşamba Çayı, Konya ovasını sulayan önemli akarsulardandır. Eski çağlardan beri varlığını sürdüren bu nehir, bugün KOP olarak bilinen projenin de ana mihenk noktasını oluşturmuştur.

XIX. yüzyıla kadar olan süreçte Bozkır'da bulunan eserler cami, mescit, medrese, mektep ve zaviye iken özellikle Tanzimat'tan sonra bunlar çeşitlenmiş ve hükümet konağı ile rüşdiye mektebi de bunlara dahil edilmiştir. Osmanlı devri boyunca Bozkır'ın küçük bir kasaba olarak varlığını koruması, büyük oranda Cumhuriyet devrinde de devam etmiştir. Çünkü mevki dağlıktır ve genişlemeye fazla müsait değildir. Bu anlamda imar faaliyetlerinin de sınırlı kalması doğal bir durum olarak karşılanmalıdır. Bozkır'da geçmişten günümüze ulaşan en önemli iki yapı, cami ve Taş Köprü olarak bilinen köprüdür. Cami'nin yapım tarihi XIX. yüzyıl gibi görünse de bu durum, muhtemelen ilk zamanlardan beri var olan merkezî caminin tamir ve yeniden yapılması sürecini göstermektedir. XIX. yüzyılda kasabadaki dükkân sayısı artmış olsa da kamu hizmet binaları sınırlı kalmış ve pek çok birim hükümet konağında faaliyet yürütmek zorunda kalmıştır. XX. yüzyıl başlarında hükümet konağının alt katında Ziraat Bankası, belediye, zabıta, nüfus ve şeri'ye daireleri hizmet vermektedir. Hatta hükümet konağındaki odalardan biri hapishane olarak kullanılmıştır. Bozkır'da üzerinde en fazla durulan konu, adı geçen hükümet dairesinin tamiri veya yeniden yapımı şeklinde tezahür etmiştir. Fakat Bozkır'daki yerel yönetim ve ahalinin bu talebi tam anlamıyla gerçekleşmemiş, kısmî tamiratlar dışında adı geçen hükümet konağı, köhne bir vaziyette kalmıştır. Balkan savaşları, Birinci Dünya Savaşı, Mütareke Dönemi ve İstiklal Harbi yıllarındaki zor şartlar bunda etkili olmuştur. Cumhuriyet devrinde ülke genelinde olduğu gibi modern anlamda yürütülen imar ve bayındırlık faaliyetlerinden Bozkır da nasibini almıştır.

Bozkır'da eğitim kurumları olarak Tanzimat'tan sonra yapılan rüşdiye en önemli müessese olmuştur. Bu noktada pek çok kazaya kıyasla ahalinin rüşdiyeye gösterdiği rağbet dikkate şayandır. Bundan dolayı da rüşdiyenin genişletilmesi gündeme gelmiş, fakat bu da akim kalmıştır. Ayrıca rüşdiye binası zamanla tamire muhtaç hâle gelmiştir. II. Meşrutiyet devrinde Bozkır'daki rüşdiyenin bir an önce tamir edilmesi için belediye keşif yaptırmıştır. Fakat gerekli olan paranın sarfına izin çıkmamıştır. Bu yıllar Balkan harplerinin yapıldığı zor zamanlar olduğu için Bozkır'daki bu tarz tamir ve yeniden inşa faaliyetleri sekteye uğramıştır. Bozkır'da eğitim kurumlarındaki çeşitlilik Cumhuriyet döneminde artmıştır. 1929 yılında Bozkır Millet Mektebi eğitime başlamış, 1969 yılında da Bozkır Lisesi açılmıştır.

1904 yılında Bozkır kaza merkezi olan Siristad kasabasında ve bazı köylerde büyük bir sel felaketi yaşanmıştır. Bu selde kasaba ortasındaki tarihi köprü başta olmak üzere kasaba dışındaki ahşap köprü büyük oranda zarar görmüştür. Tamire muhtaç durumda olan cami ve hükümet dairesi de büsbütün harap hâle gelmiştir. Sel felaketi sebebiyle hükümet konağının zarar görmesinde yapının bulunduğu mevkinin çukur olması etkili olmuştur. Bunların tamiri veya yeniden inşası için pek çok keşif defterleri hazırlanmış, buna rağmen devletin içerisinde bulunduğu maddî olanaksızlıklar sebebiyle tamirat tam olarak yapılamamıştır. Sivil mimari kapsamında değerlendirebileceğimiz diğer bir yapı çeşidi de Bozkır'daki geleneksel evler ve dükkânlardır. 1872 yılı kayıtlarına göre Siristad'da toplam 52 adet dükkân mevcuttur. Nüfus mübadelesi kapsamında 1924 yılında Bozkır'dan ayrılan Rumların evlerine Yunanistan'dan gelen Türkler yerleştirilmiştir. Bu tarihte Rumlardan kalan yaklaşık 25 ev oturulabilir vaziyettedir. Yukarıda bahsetmiş olduğumuz doğal afetler Cumhuriyet devrinde de vuku bulmuştur. 1933 ve 1935 yıllarında Bozkır'da çıkan yangınlarda bazı dükkân ve haneler zarar görmüştür.

XIX. yüzyıl sonlarında Karaman'daki 30. Redif Alayı'na bağlı olan 4. Redif Taburu Bozkır'da konuşlanmıştır. Bozkır'daki askerî tesislerden olan silah deposu bu tabur için 1899 yılında yaptırılmıştır. Bununla birlikte Birinci Dünya Savaşı yıllarında ikinci bir askeri deponun yapılması için harekete geçilmiştir. Bu noktada Bozkır halkı devreye girmiş ve ahalinin yardımları ile deponun yapımına başlanmıştır. Fakat bina tamamlanamamıştır. Bunun üzerine yarım kalan inşaatın Bozkır ahalisinin yardımları ile bitirilmesi ve ilkokul olarak hizmet görmesi için çalışmalar yürütülmüş ve adı geçen bina Maarif Nezaretine devredilmiştir. Diğer kamu binalarında da çeşitlenme Cumhuriyet devri boyunca devam etmiştir. İlk olarak 5 yataklı bir dispanser kurulmuş, 1950'lerde Bozkır Devlet Hastanesi hizmete girmiştir.

Bozkır'da bayındırlık faaliyeti içerisinde yer alan en önemli inşaa işi yol yapımı olmuştur. Konya valisi, 1891 yılında Teke sancağından Seydişehir, Beyşehir ve Bozkır'a giden Kesikbel yolunun tesviye edilmesi için keşif yaptırmıştır. Bahsedilen yol Bozkır-Alanya yolu olup başlangıçta "özel yollar" statüsüne alınmış ve emanet usulü ile yapım çalışmaları başlamıştır. Yol yapımında redif askerlerinden yararlanılmıştır. 1903 yılında redif askerlerinin silah altına alınması üzerine yol çalışması durdurulmuştur. Bu yolun tesviye edilmesini en fazla isteyen Alanya halkı olmuştur. Hatta bizzat yol açmada çalışmak istediklerini ifade etmişlerdir. Adı geçen yol için ihale yapılmış, fakat 1920 yılına kadar fazla bir ilerleme kaydedilmemiştir. 1921 yılında ise rantabl olmadığı ileri sürülerek yolun yapım çalışması durdurulmuştur. Bu tarihe kadar yolun ancak 20 kilometresi yapılabilmektedir. Bozkır'ı Akdeniz'e bağlayacak başka bir yol projesi Cumhuriyet devrinde

1850'li yıllarda gündeme gelmiş ve gecikmeli de olsa Bozkır-Akseki-Antalya yolu açılmıştır. Aynı yıllarda Akören-Bozkır-Seydişehir yolunun şose hâline getirilmesi vatandaşların da katkısı ile gerçekleşmiştir. Günümüzde Bozkır-Akören yolunun üçte ikilik kısmı asfaltlanmış, çevre ilçelere olan karayolu ağı güçlendirilmiştir. Fakat bugün dahi Bozkır'ın erişilebilirlik endeksi Konya'nın diğer ilçelerine göre düşük kalmıştır. Bu konuda acilen yapılması gerekenler bulunmaktadır. Her şeyden önce Bozkır-Sarıoğlan arasındaki ana yolun iyileştirilmesi gerekir. Ayrıca Bozkır-Akören yoluna işlevsellik verilmesi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Bozkır'ı Akseki üzerinden Antalya'ya bağlayan yolun bazı mevkilerinde de tesviye çalışmalarının yapılması gerekir. Hatta Konya'yı Akdeniz'e bağlayan yollardan biri olan Bozkır-Akseki-Manavgat yolunun tam anlamıyla iyi bir alternatif olması için gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Yaptığımız saha araştırmalarında gördüğümüz kadarıyla Bozkır merkezden kırsal mahallelere giden yolların iyileştirilerek tanzim edilmesi önem arz etmektedir. Bozkır şehrinin mevcut durumda çözülmesi aciliyet arz eden diğer bir problemi de Bozkır-Konya yolu ile ilgilidir. Konya yolunun Bozkır-Sarıoğlan arasının duble yol hâline getirilmesi gerekir. Bu konuda yeterli alanın olduğu ve şartların buna uygun olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca Bozkır-Akören yolundaki asfaltlama çalışmalarının da bir an önce bitirilmesi, ilçeler arasındaki sosyal ve ekonomik ilişkilerin gelişmesinde etkili olacaktır. Ayrıca eskiden köy statüsünde olan Boyalı, Koçaş, Gündüğüm ve Ferhatlar adlı yerleşim yerlerinin yeni kanunda adları zikredilmemektedir. Bu durum, adı geçen yerleşim yerlerinin tarihsel kimliklerinin de unutulmasına sebep olacaktır. Dolayısıyla bu 4 yerleşim yerinin mahalle olarak teşkilatlandırılması tarihsel ve sosyolojik açıdan zaruridir.

Sonuç olarak Bozkır'daki imar ve bayındırlık faaliyetlerinde ahalinin katkıları yüksek düzeyde olmuştur. Bu katkının özellikle eğitim kurumlarının inşa ve kurumsallaşması ile yol yapım çalışmalarında gerçekleştiği görülmüştür. Cumhuriyet devrine köhne ve alt yapısız bir şekilde giren Bozkır, bu dönemdeki yenilenme ve inşa faaliyetleri kapsamında modern anlamda yeniden imar edilmiştir. Dolayısıyla Osmanlı devri boyunca küçük bir kasaba olarak kalan Bozkır, Cumhuriyet devri boyunca geçirdiği imar faaliyetleri sonucu bugün modern bir çehreye kavuşmuştur.

Kaynakça

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA.)

Cevdet Tasnifi, Belediye Evrakı (C.BLD.) 54-2665.

Maliye Nezareti Varidat Muhasebesi Temettüat Defterleri (ML.VRD.TMT.d.) 9892.

Cevdet Tasnifi, Darphane Evrakı (C. DRB.) 43-2141.

Nüfus Defterleri (NFS.d.) 7363; 3316.

Şura-yı Devlet Evrakı (ŞD) 1706-25; 2720-6; 1705-3.

Maarif Nezareti Mektubî Kalemi Evrakı (MF. MKT.) 12-25.

Maarif Nezareti Tedrisat-ı İbtidaiyye Kalemi Evrakı (MF.İBT.) 22-94; 22-94; 396-8; 396-8; 396-8; 48-79.

Dahiliye Nezareti Mektubî Kalemi Evrakı (DH. MKT.) 1003-54; 2594-84; 2438-38; 1849-89; 2469-54.

Dahiliye Nezareti Umur-ı Mahalliye ve Vilayat Müdürlüğü Evrakı (DH. UMVM.) 163-23; 72-52; 72-52.

Sadaret Mektubi Mühimme Kalemi Evrakı (A.) MKT. MHM) 9-37.

Maliye Nezareti Emlâk-ı Emiriye Müdüriyeti Evrakı (ML. EEM.) 1178-35; 1193-16; 817-63; 1047-14; 1336-18.

Dahiliye Nezareti Mebani-i Emiriye-Hapishaneler Müdüriyeti Evrakı (DH. MB. HPS.) 3-20; 42-19.

Babıalî Evrak Odası Evrakı (BEO.) 2117-158729; 2369-177618; 2354-176528; 2741-205510; 3876-290638; 1374-102990; 1932-144897.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)

BCA. 272-0-0-12/ Muhacirin/ 48-91-28.

BCA. 272-0-0-11/ İskân/19-91-14.

BCA. 30-10-0-0/ Muamelat Genel Müdürlüğü/ 120-854-11.

BCA. 30-10-0-0/ Muamelat Genel Müdürlüğü/ 120-855-19.

Salnameler

Konya Vilayeti Salnamesi, Def'a 18, Konya Vilayeti Matbaası, Konya 1302.

Konya Vilayeti Salnamesi, Def'a 9, Konya Vilayeti Matbaası, Konya 1293.

Konya Vilayeti Salnamesi, Def'a 6, Konya Vilayeti Matbaası, Konya 1290.

Konya Vilayeti Salnamesi, Def'a 5, Konya Vilayeti Matbaası, Konya 1289.

Konya Vilayeti Salnamesi, Def'a 1, Konya Vilayeti Litografya Matbaası, Konya 1285,

Konya Vilâyeti Salnamesi, Cihan Matbaası, İstanbul 1332, s. 217.

Konya Vilâyeti Salnamesi, Defa 29, Sene-i Maliye, Konya 1322, s. 102.

Konya Vilâyeti Salnamesi, Defa 27, Konya 1314, s. 148.

Kitap, Tez ve Makaleler

Akçaözoğlu, E.-Aliağaoğlu, A. (2019). "Bozkır (Konya) İlçesinde Tahin Üretimi: Özellikler ve Sorunlar", *Doğu Coğrafya Dergisi*, C. 24, S. 41, s. 1-14.

- Altun, S.-Altun, Ö. (2016). "İsaura Antik Kenti Ostotekleri", *SÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S. 36, s. 497-506.
- Ay, Ahmet-Özel, B. (2016). "Bozkır İlçesi Turizm Altyapısı ve Yerel Ekonomik Kalkınmaya Etkisi", *Uluslararası Sempozyum: Geçmişten Günümüze Bozkır (06-08 Mayıs 2016)*, Bildiri Kitabı, ed. Hasan Bahar vd., Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yay., Konya, s. 1109-1118.
- Bağcı, Ö. (2019). *Demokrat Parti Döneminde Konya (1950-1960)*, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya.
- Bahar, H. (2016). "Antik Dönemde Bozkır Jeopolitiği", *Uluslararası Sempozyum: Geçmişten Günümüze Bozkır (06-08 Mayıs 2016)*, Bildiri Kitabı, ed. Hasan Bahar vd., Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yay., Konya, s. 1-32.
- Bahar, H. (1994). "Konya Çevresi Tarih Araştırmaları-1: Hititlerden Romalılara Kadar İsauria Bölgesi", *SÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, S. 9-10, s. 219-246.
- Birkan, G.-Ortaylı İ. (1984). "Söyleşi: Osmanlı'dan Bugüne Hükümet Konakları", *Mimarlık Dergisi*, S. 5, s. 3-15.
- Kaya, Y.-Çakır, M. (2016). "Konya Örneğinde Harf İnkılabı'nın Uygulanışı ve Millet Mekteplerinin Faaliyetleri (1928-1935)", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, C. 5, S. 6, s. 1617-1635.
- Muşmal, H. (2007). "Konya Vilayetinin İslahı ve İmarı Hakkında 9 Eylül 1880 Tarihli Bir Lâyiha", *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S. 17, s. 119-134.
- Özata, M. (2016). "Bozkır İlçesinde Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinin Değerlendirilmesi", *Uluslararası Sempozyum: Geçmişten Günümüze Bozkır (06-08 Mayıs 2016)*, Bildiri Kitabı, ed. Hasan Bahar vd., Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yay., Konya, s. 1169-1177.
- Özdemir, S. (2020). "6360 Sayılı Kanun Kapsamında Köyden Mahalleye Dönüşen Alanlardaki Yapıların Ruhsatlandırılmış Sayılması", *Ankara Barosu Dergisi*, C. 78, S. 2, s. 37-75.
- Özkan, N. (2010). *Bozkır İlçe Merkezi'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya.
- Sarıköse, B. (2016). "XIX. Yüzyıl Bozkır Ticaretinde Gayr-i Müslim Tüccarlar", *Uluslararası Sempozyum: Geçmişten Günümüze Bozkır (06-08 Mayıs 2016)*, Bildiri Kitabı, ed. Hasan Bahar vd., Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yay., Konya, s. 383-392.
- Şafakcı, H. (2013). *Bozkır'da Madencilik (1776-1839)*, (Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya.

- Şafakcı, H. (2014). “Konya’nın Bozkır İlçesindeki Şeyh Musa Zaviyesi”, *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı 12, s. 237-255.
- Şafakcı, H. (2015). *Bozkır Kazası Vakıfları XV.-XX. Yüzyıllar*, Çizgi Kitabevi Yay., Konya.
- Şaşmaz, M. (2014). *Türkiye’nin İdari Taksimatı (1920-2013)*, C.10, TTK, Ankara.
- Taşbaş, H. (2019). *Bozkır Kazasında Modern Eğitim Kurumları ve Eğitim Öğretim Faaliyetleri (1876-1938)*, (Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya.
- Tekin, A. (2015). *Bozkır ve Köylerindeki Camiler*, (Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya.
- Toptaş, R. (2016). “Bergama Hükümet Konağı Örneğinde II. Abdülhamid Dönemi Hükümet Konakları”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 9, S. 47, s. 411-428.
- Tosun, R. (2013). *1256 (1840) Tarihli Bozkır Temettüat Defteri*, Palet Yay., Konya.
- Yazıcı, N. (2010). “Amasya’daki Hükümet Konağı Binaları”, *Sanat Dergisi*, S. 18, s. 91-105.
- Yılmaz, M. (2016). “XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Bozkır Kazasında Nüfus Hareketleri”, *Uluslararası Sempozyum: Geçmişten Günümüze Bozkır (06-08 Mayıs 2016)*, *Bildiri Kitabı*, ed. Hasan Bahar vd., Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yay., Konya, s. 1373-1384.
- Yılmaz, M. (2016). “Bozkır Lisesi’nin Bozkır’a ve Bozkırlıya Kazandırdıkları”, *Uluslararası Sempozyum: Geçmişten Günümüze Bozkır (06-08 Mayıs 2016)*, *Bildiri Kitabı*, ed. Hasan Bahar vd., Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yay., Konya, s. 1045-1062.
- Yılmaz, M. (2011). “Bozkır, Helenistik ve Roma Çağı”, *Konya Ansiklopedisi*, C. 2, Konya Büyükşehir Belediyesi Yay., Konya, s. 172-178.
- Yılmaz, M. (2011). “Bozkır, İdari Durum”, *Konya Ansiklopedisi*, C. 2, Konya Büyükşehir Belediyesi Yay., Konya, s. 174-178.
- Yılmaz, M. (2011). “Bozkır, Selçuklu ve Osmanlı Dönemi”, *Konya Ansiklopedisi*, C. 2, Konya Büyükşehir Belediyesi Yay., Konya, s. 174-178.
- Yörük, D. (2006). “Karaman Eyâletinde Osmanlı Timar Düzeninin Tesisi (1483)”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 25, S. 40, s. 177-202.

Resmî Raporlar

Bozkır İlçe Raporu, Haz. Mevlâna Kalkınma Ajansı, Konya 2014.

Bozkır İlçe Raporu, Haz. Mevlâna Kalkınma Ajansı, Konya 2019.

Konya İli 2021 Yılı Çevre Durum Raporu, Haz. Konya Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Çed ve Çevre İzinlerinden Sorumlu Şube Müdürlüğü, Konya 2022.

Gazeteler

Milliyet, 14 Eylül 1953; 16 Eylül 1953.

Vakit, 3 Birinci Teşrin 1933.

Yeni Meram, Sayı 325, 27 Temmuz 1951; Sayı 342, 13 Ağustos 1951.

Yeni Konya, Sayı 6668/192, 1 Haziran 1967; Sayı 1512, 31 Ağustos 1853.

İnternet Kaynakları

<http://www.bozkir.gov.tr/tarihi-selcuklu-koprusu> (Erişim Tarihi: 17.02.2023).

<https://www.bozkir.bel.tr/joom/index.php/turizm-envanteri/category/15-tas-kopru>, (Erişim Tarihi: 17.02.2023).

<https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx>, (Erişim Tarihi: 03.05.2023).

<chromeextension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://konyaism.saglik.gov.tr/Eklenti/86674/0/aile-sagligi-merkezleripdf.pdf>, (Erişim Tarihi: 02.02.2023).

https://bozkirihl.meb.k12.tr/icerikler/okulumuzun-tarihcesi_9626116.html, (Erişim Tarihi: 27.05.2023).

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121206-1.htm>, (Erişim Tarihi: 03.06.2023).

<https://konya.mgm.gov.tr/istasyonlar.aspx>, (Erişim Tarihi: 17.05.2023).

<https://www.bozkir.bel.tr/joom/index.php/bozkir/bozkir-a-ulasim>, (Erişim Tarihi: 17.06.2023).

